

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto

Viešosios teisės katedra

Rasimos Mamadovos,

V kurso, finansų ir mokesčių teisės

studijų šakos studentės

Magistro darbas

Savivaldybių veikla įgyvendinant mokesčių įstatymus

Vadovas: prof. dr. Bronius Sudavičius

Recenzentas: doc. dr. Vaidotas Vaičaitis

Vilnius

2020

TURINYS

ĮVADAS	3
1. LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBINĖ MOKESČIŲ SISTEMA	6
1.1. Valstybės mokestinė sandara ir valstybinė mokesčių sistema	6
1.2. Lietuvos Respublikos valstybinė mokesčių sistema	7
2. SAVIVALDYBIŲ MOKESTINĖ KOMPETENCIJA	11
2.1. Savivaldybių tarybų įgalinimai detalizuojant mokesčių tarifus (dydžius).....	15
2.2.1. Gyventojų pajamų mokestis.....	16
2.2.2. Nekilnojamojo turto mokestis.....	22
2.2.3. Žemės mokestis.....	27
3. SAVIVALDYBIŲ INSTITUCIJŲ ĮGALINIMAI NUSTATANT IR TAIKANT MOKESČIŲ LENGVATAS.....	31
3.1. Visuotinio pobūdžio savivaldybių lengvatos	31
3.2. Individualaus pobūdžio savivaldybių lengvatos	34
IŠVADOS	43
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	45
SANTRAUKA	52
SUMMARY	56

IVADAS

Temos aktualumas. Nagrinėjamoji tema yra ir visuomet bus aktuali, nes mokesčių surinkimas yra būtinas procesas, kadangi jokia visuomenė negalėtų egzistuoti be mokesčių – pagrindinio šalies biudžeto pajamų šaltinio. Apskritai Lietuvos mokesčių sistema pasižymi tuo, kad beveik kiekvienas mokestis yra reglamentuotas atskiru mokesčio įstatymu. Pagrindinis įstatymas yra Mokesčių administravimo įstatymas (toliau – MAĮ), kuris nustato pagrindines procedūras visiems be jokios išimties mokesčiams, t. y. kaip jie mokami, surenkami, administruojami ir pan., tačiau kiekvienas mokestis turi savo įstatymą, kuriame yra nurodyti pagrindiniai mokesčio elementai: objektas, subjektas, tarifai, deklaravimo ypatumai, sumokėjimo terminai. Nacionalinį biudžetą sudaro valstybės ir savivaldybių biudžetai. Nacionalinė biudžeto sistema yra pagrįsta dviem principais: valstybės ir savivaldybių biudžetų vieningumo ir biudžeto savarankiškumo principais. Savivaldybių biudžetams yra priskirtos pajamos iš mokesčių, kurie sudaro savivaldybių nuosavus piniginius išteklius. Šiame magistro darbe bus aptariama savivaldybių mokestinė kompetencija, galimybė reguliuoti mokesčių nustatymą ir surinkimą. Savivaldybių veikla įgyvendinant mokesčių įstatymus siejasi ne tik su atitinkama mokestine kompetencija, susijusia su atskiru mokesčių elementų nustatymu, bet ir su mokesčių lengvatų nustatymu ir taikymu. Savivaldybių tarybos dažniausiai taiko individualias lengvatas, todėl reikėtų išaiškinti, kokiais motyvais remiantis mokesčių mokėtojai yra atleidžiami nuo mokesčių. Tokiu būdu būtų įgyvendinamas draudimo piktnaudžiauti valdžia principas. Šiame magistro darbe bus kalbama tik apie vietinius mokesčius, kurie yra priimami laikantis Konstitucijos ir kitų įstatymuose numatytų reikalavimų. Nors vietinės rinkliavos ir yra įskaitomos į savivaldybių biudžetus, tačiau tai nėra mokestis viešųjų finansų teisės prasme, nes vietinė rinkliava yra atsilyginama už tam tikrus savivaldybių atliekamus veiksmus, o mokesčiai paprastai nėra individualiai atlygintino pobūdžio.

Darbo tikslas. Magistriniu darbu yra siekiama išanalizuoti savivaldybių veiklą įgyvendinant mokesčių įstatymus Lietuvos Respublikoje. Darbo tikslui pasiekti keliami uždaviniai:

1. Atskleisti Lietuvos Respublikos valstybinę mokesčių sistemą.
2. Aptarti savivaldybių mokestinę kompetenciją.
3. Išnagrinėti savivaldybių įgalinimus detalizuojant mokesčių tarifus (dydžius).

4. Išanalizuoti visuotinio ir individualaus pobūdžio savivaldybių nustatomas bei taikomas mokestines lengvatas, jų nustatymą ir taikymą.

Darbo objektas. Šio darbo tyrimo objektas yra savivaldybių institucijų kompetencija mokesčių reguliavimo srityje.

Tyrimo metodai. Rašant magistro darbą buvo naudojamas aprašomasis metodas, kuriuo atskleista valstybinė mokesčių sistema, savivaldybių mokestinė kompetencija, savivaldybių tarybų įgalinimai nustatant žemės mokesčio tarifus, nekilnojamojo turto mokesčio tarifus, gyventojų pajamų mokesčio tarifus, savivaldybių nustatomas visuotinio pobūdžio bei individualaus pobūdžio lengvatas. Panaudotas ir analizės metodas, kuriuo nagrinėti įstatymai, Konstitucinio Teismo nutarimai, savivaldybių tarybų sprendimai. Lyginamasis metodas naudojamas palyginti skirtingose savivaldybėse nustatytus tarifus. Darbe neatsiejamai naudojamas ir loginis metodas, būtinas atskleidžiant darbo tikslą, vykdant uždavinius, išvadas ir apibendrinimus. Atliekant tyrimą, formuojant ir pagrindžiant išvadas, būtinas kompleksinis visų nurodytų metodų taikymas, nes tik tokiu būdu yra įmanoma atlikti išsamią savivaldybių veiklą įgyvendinant mokesčių įstatymų analizę.

Darbo naujumas ir originalumas. Darbas yra naujoviškas tuo, kad savivaldybių veiklą įgyvendinant mokesčių įstatymus iki šiol nėra pakankamai detaliai nagrinėta ir aprašyta. Peržvelgus Lietuvos mokesčių teisės mokslininkų darbus, nei vienas iš mokslininkų nenagrinėjo savivaldybių veiklos įgyvendinant mokesčių įstatymus. Taip pat peržiūrėjus paskutinių penkerių metų Vilniaus universiteto Teisės fakulteto finansų ir mokesčių teisės šakos magistro darbus, nebuvo tokio magistro darbo, kuris būtų analizavęs savivaldybių veiklą įgyvendinant mokesčių įstatymus. Darbas originalus ir tuo, kad jame tyrimas atliktas lyginant skirtingų savivaldybių veiklą nagrinėjamoje srityje.

Svarbiausi šaltiniai. Rašant magistro darbą buvo pasinaudota Europos vietos savivaldos chartija, Lietuvos Respublikos Konstitucija, įstatymais, poįstatyminiais teisės aktais, Vyriausybės nutarimais, savivaldybių lygmenyje priimtais teisės aktais, tokiais kaip savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymais, savivaldybės tarybos sprendimais, vadovėliais ir moksline literatūra bei Lietuvos Respublikos teismų praktika, Konstitucinio Teismo nutarimais.

Norint atskleisti savivaldybių mokestinę kompetenciją darbe buvo vadovautasi tokiais moksliniais straipsniais: Sudavičiaus B. „Savivaldybių mokestinė kompetencija: savivaldybių tarybų veikla įgyvendinant mokesčių įstatymus“ ir „Mokesčių lengvatos Lietuvos mokesčių

teisės kontekste“; Davulio G. „Lietuvos savivaldybių finansų analizė fiskalinės decentralizacijos požiūriu Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos“ ir „Lietuvos savivaldybių finansai: struktūra, raida, perspektyvos“. Iš specialiosios literatūros remtasi Sudavičiaus B., Medelienės A., Endrijaičio M., Galinienės B., Astrausko A., Buškevičiūtės E. ir kitų autorių vadovėliais.

Darbo struktūra. Magistro darbas susideda iš įžangos, trijų struktūrinių dalių, darbo pabaigoje pateikiamos išvados, naudotų šaltinių sąrašo ir darbo santraukos lietuvių bei anglų kalbomis. Pirmame darbo skyriuje nagrinėjama Lietuvos Respublikos valstybinė mokesčių sistema. Antrame – savivaldybių mokestinė kompetencija, t. y. savivaldybių tarybų įgalinimai detalizuojant mokesčių tarifus (dydžius). Trečiame darbo skyriuje nagrinėjami savivaldybių įgalinimai taikant mokesčių lengvatas.

1. LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBINĖ MOKESČIŲ SISTEMA

1.1. Valstybės mokestinė sandara ir valstybinė mokesčių sistema

Kiekviena valstybė, kartu ir Lietuva, turi savo mokestinę sandarą ir valstybinę mokesčių sistemą. Valstybės mokestinė sandara – tai valstybinės mokesčių sistemos nustatymas ir jos organizavimo principai, o valstybinė mokesčių sistema – valstybėje nustatytų mokesčių, sudarančių teisiškai ir ekonomiškai pagrįstą sistemą¹ visuma. Tam, kad būtų vieninga sistema, reikalinga iš anksto sukurta planinga ir taisyklinga veikla.

Po nepriklausomybės atkūrimo Lietuvoje buvo sukurta visiškai nauja mokesčių sistema. Jau pirmaisiais nepriklausomybės metais buvo priimti svarbūs mokesčių įstatymai: 1990 m. liepos 31 d. – Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymas², 1990 m. spalio 5 d. – Fizinų asmenų pajamų mokesčio laikinasis įstatymas³, 1995 m. birželio 28 d. priėmus MAĮ⁴ buvo įteisinta valstybinė mokesčių sistema⁵.

Pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos⁶ 10 straipsnį Lietuvos Respublika yra unitarinė valstybė, kurios teritorija yra vieninga ir nedalijama į jokių valstybinių darinių ir kurioje valstybės valdžią vykdo Seimas, Respublikos Prezidentas ir Vyriausybė, Teismas (5 straipsnis). Lietuvos Respublikos Konstitucijos 67 straipsnis įtvirtina Seimui išimtinę galią nustatyti valstybinius mokesčius ir privalomus mokėjimus. Apibendrinant Lietuvos Respublikos paminėtus Konstitucijos straipsnius darytina išvada, kad Lietuvoje egzistuoja bendra, paremta įstatymais mokesčių sistema.

¹ MEDELIENĖ, A.; SUDAVIČIUS, B. *Mokesčių teisė*. Vilnius: Registrų centras, 2011, p. 45.

² Lietuvos Respublikos juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymas. *Valstybės žinios*, 1990, Nr. 24–601.

³ Lietuvos Respublikos fizinų asmenų pajamų mokesčio laikinasis įstatymas. *Valstybės žinios*, 1990, Nr. 31–742.

⁴ Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 61–1525.

⁵ MEDELIENĖ, A.; SUDAVIČIUS, B. *Mokesčių teisė*. Vilnius: Registrų centras, 2011, p. 45.

⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*, 1992, Nr. 33–1014.

1.2. Lietuvos Respublikos valstybinė mokesčių sistema

Valstybės mokesčių sistema reikėtų laikyti visumą įstatymais reglamentuojamų tarp savęs glaudžiai susietų mokesčių bei rinkliavų rūšių, privalomų mokėti valstybei ar teritoriniam vienetui (Lietuvoje – savivaldybėms)⁷. Įstatymai reglamentuoja mokesčius, iš kurių į valstybės biudžetą patenka pajamos.

Pats terminas „mokestis“ Lietuvos Respublikos Mokesčių administravimo įstatyme apibūdinamas kaip mokesčių mokėtoju nustatyta piniginė prievolė valstybei. Mokslinėje literatūroje galima rasti įvairias mokesčio sąvokas. Anot V. Aleknevičienės, mokesčių apibrėžimus, kaip teorijas, galima suskirstyti į tris grupes: 1) mokesčiai – apmokėjimo už vyriausybės atliekamas funkcijas priemonė; 2) mokesčiai – ekonomikos reguliavimo priemonė; 3) mokesčiai – pajamų išlyginimo priemonė⁸.

P. Majauskas mokesčius apibūdina kaip įstatymų nustatytus individualių asmenų, įmonių ir kitų ūkio subjektų privalomojo pobūdžio mokėjimus; mokesčiai nesiejami su kokiu nors atpildu, nauda mokėtoju; mokesčiai yra svarbus valstybės finansų politikos įrankis⁹.

Mokesčiai gali būti aiškinami plačiąja arba siaurąja prasme. Mokesčiai plačiąja prasme yra suprantami kaip visi valstybės naudojami privalomojo pobūdžio finansiniai instrumentai, padedantys surinkti valstybės pajamas. Tokiu būdu yra pabrėžiamas privalomumas. Mokesčiai siaurąja prasme yra suprantami kaip prie mokesčių priskiriami privalomi mokėjimai, kurie yra individualiai neatlygintino pobūdžio, kurie neturi tikslinės paskirties¹⁰. Pagrindinis teisės aktas, reglamentuojantis mokesčius, yra Mokesčių administravimo įstatymas, kuriame mokesčiai yra suprantami plačiąja prasme. Konstitucijos 127 straipsnyje įtvirtinta, kad valstybės biudžeto pajamos formuojamos iš mokesčių, privalomų mokėjimų, rinkliavų, pajamų iš valstybinio turto ir kitų įplaukų¹¹ – taigi, mokesčiai Konstitucijoje suprantami siaurąja prasme.

⁷ BUŠKEVIČIŪTĖ, E. *Mokesčių sistema*. Leidykla „Technologija“, Kaunas, 2005, p. 25.

⁸ ALEKNEVIČIENĖ, V. *Finansai ir kreditas*. Vilnius: Enciklopedija, 2005, p. 10.

⁹ BUŠKEVIČIŪTĖ, E. *Viešieji finansai*. Leidykla „Technologija“, Kaunas, 2006, p. 113.

¹⁰ SUDAVIČIUS, B., ENDRIJAITIS, M. *Viešųjų finansų teisė*. Vilnius: VU leidykla, 2020, p. 98.

¹¹ Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*, 1992, Nr. 33–1014.

Dabartinę Lietuvos Respublikos valstybinę mokesčių sistemą pagal Mokesčių administravimo įstatymo 13 straipsnį sudaro: 1) pridėtinės vertės mokestis; 2) akcizai; 3) gyventojų pajamų mokestis; 4) nekilnojamojo turto mokestis; 5) žemės mokestis; 6) mokestis už valstybinius gamtos išteklius; 7) angliavandenilių išteklių mokestis; 8) mokestis už aplinkos teršimą; 9) konsulinis mokestis; 10) žyminis mokestis; 11) paveldimo turto mokestis; 12) privalomojo sveikatos draudimo įmokos; 13) įmokos į Garantinį fondą; 14) valstybės rinkliava; 15) loterijų ir azartinių lošimų mokestis; 16) mokesčiai už pramoninės nuosavybės objektų registravimą; 17) pelno mokestis; 18) valstybinio socialinio draudimo įmokos; 19) muitai; 20) atskaitymai nuo pajamų pagal Lietuvos Respublikos miškų įstatymą; 21) mokestis už valstybės turto naudojimą patikėjimo teise; 22) socialinis mokestis¹².

MAĮ 13 straipsnyje paminėti ne tik mokesčiai, suprantami klasikine prasme, bet ir kitos privalomos įmokos į valstybės biudžetą, pavyzdžiui: valstybės rinkliava, konsulinis ir žyminis mokestis. Skirtingai nei mokesčiai, įmokos dažniausiai yra vienkartinio pobūdžio, yra atsilyginama už konkrečius valstybės ar savivaldybės institucijų veiksmus mokesčio mokėtojo naudai.

MAĮ 13 straipsnyje paminėti mokesčiai sudaro valstybinę mokesčių sistemą, bet tam tikrus mokesčius reguliuoja ir kiti įstatymai, pavyzdžiui¹³: 1) žyminį mokestį, kuris pagal MAĮ 13 str. 10 punktu administruojamas tik tiek, kiek tai nustatyta Civilinio proceso kodekse; 2) valstybės rinkliavą, kuri pagal MAĮ 13 str. 15 punktu administruojama tik tiek, kiek tai nustatyta Rinkliavų įstatyme; 3) mokesčius už pramoninės nuosavybės objektų registravimą, kurie pagal MAĮ 13 str. 17 punktu administruojami tiek, kiek tai nustatyta Lietuvos Respublikos mokesčių už pramoninės nuosavybės objektų registravimą įstatyme; 4) privalomos sveikatos draudimo įmokos ir valstybinio socialinio draudimo įmokos, kurios pagal MAĮ 13 str. 13 punkte ir 19 punkte administruojamos tiek, kiek tai nustatyta Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatyme ir Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatyme; 5) muitai ir susijusios sumos pagal MAĮ 13 str. 23 punkte administruojami tiek, kiek šio Įstatymo nuostatos neprieštaruja Europos Sąjungos muitų teisės aktams.

Valstybinė mokesčių sistema turi savo elementus, kurie atspindi sistemos turinį. Tiek mokslinėje literatūroje, tiek įstatymuose mokesčių elementai nurodyti vienodi. Taigi, mokesčių sistemoje yra tokie mokesčių elementai¹⁴:

¹² Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2004, Nr. 63–2243.

¹³ *Ibid.*

¹⁴ MEDELIENĖ, A.; SUDAVIČIUS, B. *Mokesčių teisė*. Vilnius: Registrų centras, 2011, p. 79–91.

- 1) Mokesčio subjektas – gali būti fizinis ar juridinis asmuo, kuriam nustatyta pareiga įstatymo nustatyta tvarka mokėti mokesčius. Mokesčio subjektas ne visada sutampa su tikroju mokesčio mokėtoju;
- 2) Mokesčio objektas – pajamos, pelnas, turtas ir kiti objektai, kurie yra apmokestinami įstatymų nustatyta tvarka;
- 3) Mokesčio šaltinis – tai subjektų pajamos, pelnas, darbo užmokestis, iš kurių yra mokami mokesčiai. Kartais šaltinis ir objektas sutampa;
- 4) Apmokestinimo vienetas – mokesčio objekto matavimo vienetas;
- 5) Mokesčio tarifas – mokesčio dydis už vieną apmokestinamo objekto vienetą. Mokesčio tarifai nurodomi absoliučiais dydžiais arba procentais. Konkretūs tarifai yra nurodyti tam tikro mokesčio įstatyme;
- 6) Mokesčio lengvatos yra mokesčio mokėtojui nustatytos išskirtinės sąlygos, dėl kurių reikia sumokėti mažesnę mokesčių, mokesčio mokėjimo terminas yra atidedamas arba mokesčių galima sumokėti per keletą kartų;
- 7) Mokesčio ėmimo būdas – mokesčių surinkimo būdas, kurį taiko valstybė. Valstybė renka mokesčius tiesiai iš gautų pajamų (tiesioginis būdas) arba netiesiogiai – per kainų sistemą;
- 8) Mokesčio nustatymo metodas – mokesčio apskaičiavimo metodas. Daugumos mokesčių dydžiai nustatomi deklaracijose, tačiau kai kurių, pavyzdžiui, žemės mokesčio, dydis nustatomas pagal kadastro duomenis arba prie pajamų šaltinio, pavyzdžiui, apmokestinant užsienio verslo subjektų pajamas Lietuvoje;
- 9) Mokestinis laikotarpis – laiko tarpas, per kurį mokesčiai turi būti deklaruotas ir sumokėtas. Mokestinis laikotarpis gali būti kalendoriniai metai, mėnuo, pusmetis ar kitokie laikotarpiai, kurie yra įtvirtinti mokesčių įstatymuose.

Mokesčiai, kaip ir bet kurios kitos sistemos elementai, gali būti klasifikuojami pagal įvairius požymius. Pasaulyje egzistuoja daugybė skirtingų mokesčių, todėl skirtingų valstybių klasifikacijos skiriasi.

Mokesčiai išskiriami į valstybinius, mokamus į valstybės biudžetą ir vietinius mokesčius, mokamus į savivaldybių biudžetus. Taigi iš viso Lietuvos Respublikos mokesčių sistemą sudaro 22 įstatymais reglamentuojami mokesčiai, iš kurių 18 renkami į valstybės biudžetą ir 8 – į savivaldybių biudžetus. Pagal Konstitucijos 67 str. valstybinius mokesčius nustato Seimas, pačioje Konstitucijoje jokių vietinių mokesčių nėra paminėta, tačiau tai nereiškia, jog

Lietuvoje nėra vietinių mokesčių. Lietuva yra ratifikavusi Europos vietos savivaldos chartiją, kurioje yra aiškiai įtvirtinta, kad vietos valdžia, t. y. savivaldybės, turi dalį savo pajamų gauti iš vietinių mokesčių, kadangi Europos vietos savivaldos chartija yra ratifikuota, vadinasi, Lietuvoje irgi turi būti vietiniai mokesčiai, nors Konstitucija jų ir nenumato.

2. SAVIVALDYBIŲ MOKESTINĖ KOMPETENCIJA

Savivaldybių istorija prasidėjo daugiau kaip prieš 600 metų. Nors daugiausia informacijos randama apie savivaldybių kūrimąsi Lietuvoje nuo 1918–1919 metų, tačiau savivaldybių mūsų krašte šaknys yra kur kas senesnės, siekiančios net XII–XIII amžių¹⁵. Sovietiniu laikotarpiu praktiškai jų veikla nunyko, ir tik vėl Lietuvoje paskelbus nepriklausomybę, vietos savivaldos institucijos kūrėsi iš naujo¹⁶. Pirmasis savivaldybės apibrėžimas buvo pateiktas Vietos savivaldos pagrindų įstatyme, kuris buvo priimtas 1990 vasario 12 d., jis buvo toks: „Savivaldybė – tai administracinio – teritorinio vieneto gyventojų visuma su jų formuojamais valstybinės valdžios ir valdymo organais“¹⁷. Autorės manymu, pirmasis savivaldybės apibrėžimas yra gan plataus požiūrio, išsamus. 1992 metais referendumu priėmus Lietuvos Respublikos Konstituciją, kurioje buvo nustatytos svarbios nuostatos, vadovaujantis Europos vietos savivaldos chartija, savivaldybės apibrėžimas pakito¹⁸. Nauja savivaldybės sąvoka buvo pateikta ne Vietos savivaldos pagrindų įstatyme, o jau Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatyme, kuris buvo priimtas 1994 liepos 17 d.¹⁹ Įstatyme buvo nustatyti teritorijos administraciniai vienetai – apskritys ir savivaldybės. Dabartinė vietos savivaldos sąvoka atitinka priimtąją Europos vietos savivaldos chartiją. Šiandien galiojančiame vietos savivaldos įstatyme savivaldybės sąvoka išplėsta, ji aprašoma taip: „Savivaldybė – įstatymo nustatytas valstybės teritorijos administracinis vienetas, kurio bendruomenė turi Konstitucijos laiduotą savivaldos teisę, įgyvendinamą per to valstybės teritorijos administracinio vieneto nuolatinių gyventojų išrinktą savivaldybės tarybą, kuri sudaro jai atskaitingas vykdomąją ir kitas savivaldybės institucijas ir įstaigas įstatymams, Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – Vyriausybė) ir savivaldybės tarybos sprendimams tiesiogiai įgyvendinti. Savivaldybė yra viešasis juridinis asmuo“²⁰. Europos vietos savivaldos chartijoje nurodoma, jog vietos savivalda reiškia savivaldos organų teisę ir galią įstatymų

¹⁵ ASTRAUKAS, A.; GALINIENĖ, B. *Vietos savivalda Lietuvoje: teoriniai ir istoriniai aspektai*. Vilniaus universiteto leidykla, 2003, p. 64.

¹⁶ BUŠKEVIČIŪTĖ, E. *Viešieji finansai*. Leidykla „Technologija“, Kaunas, 2006, p. 113.

¹⁷ Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas. *Valstybės žinios*, 1990, Nr. 7–170.

¹⁸ ASTRAUKAS, A.; GALINIENĖ, B. *Vietos savivalda Lietuvoje: teoriniai ir istoriniai aspektai*. Vilniaus universiteto leidykla, 2003, p. 15.

¹⁹ Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymas. *Valstybės žinios*. 1994, Nr. 60–1183.

²⁰ Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas. *Valstybės žinios*, 1990, Nr. 7–170.

ribose savo atsakomybę ir atsižvelgiant į vietos gyventojų interesus tvarkyti ir valdyti didžiąją viešųjų reikalų dalį²¹. Taigi, kaip buvo minėta prieš tai, Lietuva yra ratifikavusi Europos vietos savivaldos chartiją, kurioje yra aiškiai įtvirtinta, jog vietos valdžia turi dalį savo pajamų gauti iš vietinių mokesčių.

Šiuo metu Lietuvoje veikia 60 savivaldybių, kurių savivaldos teisę garantuoja Lietuvos Respublikos Konstitucija bei kiti įstatymai²². Pagal Konstituciją savivaldybių funkcijos gali būti nustatytos tik įstatymu; nė viena iš savivaldybėms priskirtų funkcijų nereiškia absoliutaus savivaldybių savarankiškumo atitinkamoje srityje (Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d., 2005 m. liepos 8 d., 2008 m. kovo 5 d. nutarimai); vykdydamos priskirtas funkcijas, savivaldybės turi paisyti Konstitucijos ir įstatymų (Konstitucinio Teismo 2008 m. kovo 5 d. nutarimas)²³. Konstitucijos 120 straipsnyje nustatyta, kad valstybė remia savivaldybes, taip pat kad savivaldybės pagal Konstitucijos bei įstatymų apibrėžtą kompetenciją veikia laisvai ir savarankiškai. Konstitucinis Teismas savo nutarime 2015 m. birželio 11 d. yra konstatavęs, kad šios nuostatos *inter alia* reiškia, jog tarp valstybės valdymo ir vietos savivaldos yra sąveika, pasireiškianti, be kita ko, tuo, kad centralizuotas valstybės valdymas administraciniuose teritoriniuose vienetuose yra derinamas su decentralizacija, kad įstatymuose yra įtvirtinamas centrinės valdžios institucijų ir savivaldybių bendradarbiavimas, kad valstybė įvairiais būdais ir formomis remia savivaldybes, taip pat kad valstybė įstatymų apibrėžtomis formoms prižiūri savivaldybių veiklą ir koordinuoja valstybės ir savivaldybių bendrus veiksmus, kai yra siekiama reikšmingų socialinių tikslų²⁴. 2015 m. rugsėjo 29 d. Konstitucinio Teismo nutarime pažymėta, kad valstybės parama savivaldybėms, savivaldybių ir valstybės interesų derinimas suponuoja tai, kad valstybės biudžete turi būti numatytos lėšos (savivaldybių pajamos ir jų šaltiniai), kurių reikia, kad būtų užtikrintas visavertis savivaldos funkcionavimas, įgyvendinamos savivaldybių funkcijos²⁵.

²¹ Europos vietos savivaldos chartija. *Valstybės žinios*, 1999, Nr. 82–2418.

²² DAVULIS, G. Lietuvos savivaldybių finansų analizė fiskalinės decentralizacijos požiūriu. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, 2004, Nr. p. 69-78.

²³ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2015 m. sausio 15 d. nutarimas „Dėl konkurencijos keleivių vežimo paslaugų srityje“, bylos Nr. 7/2013.

²⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2015 m. birželio 11 d. nutarimas „Dėl gyventojų pajamų mokesčio pervedimo į savivaldybių biudžetus“, bylos Nr. KT17–N11/2015.

²⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2015 m. rugsėjo 29 d. nutarimas „Dėl pedagogų, kitų biudžetinių įstaigų darbuotojų darbo apmokėjimo reguliavimo“, bylos Nr. KT26–N15/2015.

Savivaldybių funkcijos yra apibrėžtos Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 5 straipsnyje. Savivaldybių funkcijos pagal sprendimų priėmimo laisvę skirstomos į²⁶:

1) savarankiškasias. Šias funkcijas savivaldybės atlieka pagal Konstitucijos ir įstatymų suteiktą kompetenciją, įsipareigojimus bendruomenei ir šios interesams. Įgyvendindamos šias funkcijas, savivaldybės turi Konstitucijos ir įstatymų nustatytą sprendimų iniciatyvos, jų priėmimo ir įgyvendinimo laisvę ir yra atsakingos už savarankiškų funkcijų atlikimą. Įgyvendinant šias funkcijas, savivaldybių veiklą saisto įstatymų nustatyti reikalavimai ir tvarka, kuri, kaip numatyta įstatymuose, nustatoma ir kituose teisės aktuose;

2) valstybines – valstybės perduotas savivaldybėms. Tai valstybės funkcijos, pagal įstatymus perduotos savivaldybėms atsižvelgiant į gyventojų interesus. Savivaldybės, įgyvendindamos šias funkcijas, turi įstatymų nustatytą sprendimų priėmimo laisvę. Savivaldybių veiklą įgyvendinant šias funkcijas riboja valstybės institucijų ir (arba) pareigūnų sprendimai. Atskirais atvejais valstybinės funkcijos gali būti perduotos savivaldybėms įgyvendinti sutarčių pagrindu. Savivaldybė tokią sutartį gali sudaryti tik tuo atveju, kai savivaldybės taryba pritaria. Šios funkcijos paprastai yra trumpalaikės ar sezoninio pobūdžio.

Konstitucijos 121 straipsnyje 1 dalyje yra nustatyta, kad savivaldybės sudaro ir tvirtina savo biudžetą. Konstitucinis Teismas 2002 m. sausio 14 d. nutarime yra konstatavęs, kad pagal Konstituciją savivaldybių biudžetai yra savarankiški, kad savivaldybių biudžetų savarankiškumas – svarbus savivaldybių veiklos savarankiškumo pagal Konstitucijos bei įstatymų apibrėžtą kompetenciją konstitucinio principo aspektas, taip pat kad savivaldybių savarankiškumas biudžeto srityje nėra absoliutus²⁷. Konstitucinio Teismo 2015 m. birželio 11 d. nutarime yra konstatavęs, kad įstatymų leidėjas turi teisę įstatymu nustatyti, kokios funkcijos (visos ar tik tam tikra apimtimi) yra perduodamos savivaldybėms (2005 m. liepos 8 d., 2008 m. sausio 21 d. nutarimai)²⁸. Konstitucinė nuostata, kad savivaldybės pagal Konstitucijos ir įstatymų apibrėžtą kompetenciją veikia laisvai ir savarankiškai, reiškia ir tai, kad jeigu Konstitucijoje ar įstatymuose tam tikros funkcijos yra priskirtos savivaldybėms, tai savivaldybės jas ir vykdo ta apimtimi, kuria šios yra joms priskirtos (2002 m. gruodžio 24 d.,

²⁶ Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas. *Valstybės žinios*, 1990, Nr. 7–170.

²⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2002 m. sausio 14 d. nutarimas „Dėl valstybės ir savivaldybių biudžetų rodiklių“, bylos Nr. 25/01.

²⁸ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2015 m. birželio 11 d. nutarimas „Dėl gyventojų pajamų mokesčio pervedimo į savivaldybių biudžetus“, bylos Nr. KT17–N11/2015.

2004 m. gruodžio 13 d., 2005 m. liepos 8 d., 2008 m sausio 21 d. nutarimai)²⁹. Negalima savivaldos institucijoms priskirti tokių funkcijų, kurių jos nebūtų pajėgios vykdyti³⁰.

Savivaldybių finansai yra visuma piniginių santykių, kuriems esant sudaromi ir naudojami finansinių išteklių fondai, skirti savivaldybių poreikiams tenkinti bei jų funkcijoms vykdyti. Savivaldybių funkcijų vykdymas reikalauja didelių finansinių išteklių, kurie kaupiami savivaldybių biudžetuose. Savivaldybių biudžetų parengimas ir vykdymas yra svarbiausia teritorinių vienetų finansinės veiklos sritis. Pagal Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymą savivaldybės biudžetas yra savivaldybės tarybos patvirtintas savivaldybės biudžeto pajamų ir asignavimų planas biudžetiniams metams³¹.

Vietos savivaldos įstatymo 50 str. 1 dalyje yra numatyta, kas sudaro vietos savivaldybių finansinius išteklius³²:

- 1) pagal įstatymus ir kitus teisės aktus iš mokesčių gaunamos savivaldybių biudžetų pajamos;
- 2) pajamos iš savivaldybių turto (nuosavybės);
- 3) įstatymų nustatyta tvarka gautos baudos;
- 4) įstatymų nustatytos vietinės rinkliavos;
- 5) biudžetinių įstaigų pajamos už teikiamas paslaugas;
- 6) pajamos už savivaldybių lėšų likučius einamosiose sąskaitose;
- 7) pajamos, gautos už išnuomotą valstybinę žemę ir valstybinio vidaus vandens fondo vandens telkinius, ir Vyriausybės nustatyta tvarka paskirsčius lėšas už parduotus ne žemės ūkio paskirčiai valstybinės žemės sklypus;
- 8) valstybės biudžeto dotacijos;
- 9) kitos įstatymų nustatytos pajamos;
- 10) negražintina finansinė parama (piniginės lėšos);
- 11) paskolos.

²⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2015 m. birželio 11 d. nutarimas „Dėl gyventojų pajamų mokesčio pervedimo į savivaldybių biudžetus“, bylos Nr. KT17–N11/2015.

³⁰ *Ibid.*

³¹ BUŠKEVIČIŪTĖ, E. *Viešieji finansai*. Leidykla „Technologija“, Kaunas, 2006, p. 114.

³² Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas. *Valstybės žinios*, 2008, Nr. 113–4290.

Remiantis Biudžeto sandaros įstatymo³³ 22 str. ir Savivaldybių biudžetų pajamų nustatymo metodikos įstatymo³⁴ 22 str., savivaldybių biudžetų pajamos skirstomos į dvi pagrindines grupes – mokestines ir nemokestines pajamas. Vilniaus miesto 2020 metų biudžeto pajamas sudaro³⁵:

Eil. Nr.	Pajamos	Iš viso
1.	MOKESČIAI (2+3+7)	374861,0
2.	Gyventojų pajamų mokestis	330861,0
3.	Turto mokesčiai (4+5+6)	42600,0
4.	Žemės mokestis	4000,0
5.	Paveldimo turto mokestis	600,0
6.	Nekilnojamojo turto mokestis	38000,0
7.	Prekių ir paslaugų mokesčiai (8)	1400,0

Analizuojant Vilniaus miesto 2020 m. biudžeto pajamas, galima daryti išvadas, kad didžiausią mokestinių pajamų dalį savivaldybių biudžetuose sudaro būtent pajamos iš gyventojų pajamų mokesčio, antroje vietoje – nekilnojamojo turto mokesčio, trečioje – žemės mokesčio, ketvirtoje – paveldimo turto mokesčio. Taigi, kiekviena savivaldybė turi savarankišką biudžetą.

2.1. Savivaldybių tarybų įgalinimai detalizuojant mokesčių tarifus (dydžius)

Kaip jau buvo minėta, įgalinimai nustatyti esminius mokesčių elementus, tokius kaip: mokesčio mokėtoją, objektą, tarifą ir t. t. priklauso Seimo kompetencijai. Kartu yra mokesčių, kuriuos nustatant be Seimo dalyvauja ir vietos valdžios institucijos, t. y. mokesčių įstatymai vietos valdžios (savivaldos) institucijoms suteikia tam tikrą atitinkamą mokestinę

³³ Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymas. *Valstybės žinios*, 1990, Nr. 24–596; 2004, Nr. 4–47.

³⁴ Savivaldybių biudžetų pajamų nustatymo metodikos įstatymas. *Valstybės žinios*, 2001, Nr. 94–3307.

³⁵ Vilniaus miesto 2020 metų biudžeto pajamos. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 24 d.]. Prieiga per internetą: < <https://vilnius.lt/lt/biudžeto-suvestine/2020-m-biudžetas/2/>>.

kompetenciją, susijusią su atskirų mokesčių elementų nustatymu. Savivaldybės pačios negali nustatyti mokesčių, tačiau yra mokesčių, kuriuose savivaldybių tarybos gali koreguoti atskirus mokesčių elementus, laikydamosi mokesčių įstatymuose nustatytų kriterijų. Taigi kokie mokesčiai yra, kur savivaldybių tarybos gali kažką koreguoti? Tai gyventojų pajamų mokestis (nuo pajamų iš veiklos, vykdomos pagal verslo liudijimą), žemės mokestis, nekilnojamojo turto mokestis. Vadinasi, Lietuvoje nustatant mokestinę kompetenciją, remiantis bendros valstybinės mokesčių sistemos pripažinimu, yra derinami centralizavimo ir decentralizavimo pradai³⁶. Remiantis Vietos savivaldos įstatymu, kuriame yra pasakyta, kad savivaldybės turi teisę dalį pajamų gauti iš mokesčių, kurių tarifus neviršydamos įstatymų nustatytų dydžių didina ar mažina savivaldybių tarybos.

Apibendrinant šitą nuostatą, darytina išvada, kad Lietuvoje savivaldybės institucijos turi tam tikrą savarankiškumą, nes dalyvauja įgyvendinant mokesčių įstatymus. Savivaldybės turi teisę ne tik koreguoti mokesčių tarifus, bet ir savo sąskaita nustatyti mokesčių lengvatas mokesčio mokėtojams. Kaip minėta, tokias teises savivaldybių institucijos atlieka neviršydamos joms teisės aktais suteiktų įgaliojimų.

2.2.1. Gyventojų pajamų mokestis

Gyventojų pajamų mokesčio įstatyme 6 straipsnio 3 dalyje yra nustatyta, kad už per mokestinį laikotarpį gautas pajamas, nuo kurių mokestis sumokamas įsigyjant verslo liudijimą, mokamas savivaldybių tarybų nustatytas fiksuoto dydžio pajamų mokestis³⁷. Verslo liudijimas Gyventojų pajamų mokesčio įstatyme yra apibūdinamas kaip išduotas dokumentas, patvirtinantis nustatyto fiksuoto dydžio pajamų mokesčio sumokėjimą verčiantis individualia veikla ir (arba) nekilnojamojo pagal prigimtį daikto nuomos veikla, jeigu šios veiklos rūšys įtrauktos į Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintą veiklos rūšių sąrašą³⁸. Yra nemažai veiklos rūšių, kuriomis leidžiama verstis tik turint verslo liudijimą, pavyzdžiui, prekyba, apgyvendinimo paslaugų teikimas, žvakių ir kitų liejinių iš vaško gamyba, kirpyklų,

³⁶ MARCIJONAS, A.; SUDAVIČIUS, B. *Mokesčių teisė*. Vilnius, 2003, p. 22.

³⁷ Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymas. *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 73–3085.

³⁸ *Ibid.*

kosmetikos kabinetų ir salonų, soliariumų veikla, meno kūrinių restauravimas ir pan.³⁹ Kiekviena savivaldybės taryba gali savarankiškai nustatyti gyventojų pajamų mokesčio dydį ir tokiu būdu padidinti savo biudžeto pajamas. Tačiau svarbu paminėti, kad mokesčio dydis negali būti mažesnis už pajamų mokesį, kuris apskaičiuojamas nuo vienos minimalios mėnesinės algos. Šiame darbe išnagrinėta, kokius fiksuoto dydžio pajamų mokesčius nustato skirtingos savivaldybės, kokiai veiklai nustato mažesnę pajamų mokesį.

Pavyzdžiui, Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2019 m. liepos 24 d. sprendimu Nr. 1–150 „Dėl individualios veiklos, kuria gali būti verčiamasi turint verslo liudijimą, rūšių fiksuotų pajamų mokesčio dydžių gyventojams nustatymo“⁴⁰ pajamų mokesčio nuo pajamų, gautų iš veiklos, kuria verčiamasi turint verslo liudijimą, dydis svyruoja nuo 1 Eur (ateinančių auklių, neįgalių ir kitų asmenų priežiūros veikla) iki 684 Eur (astrologijos veikla, langų valymas, dovanų pakavimas ir pan.). 25 proc. mažesnis pajamų mokestis nustatytas bedarbiams, įregistruotiems darbo biržoje. 50 proc. mažesnis pajamų mokestis nustatytas gyventojams, kurie: 1) yra sulaukę senatvės pensijos amžiaus; 2) tėvams, kurie augina tris ir daugiau vaikų (įvaikių) iki 18 metų, taip pat vyresnius, jeigu jie mokosi dieninėje bendrojo lavinimo mokykloje, profesinių ar aukštųjų mokyklų dieniniuose skyriuose; 3) tėvams, kurie vieni augina vaiką (įvaikį) iki 18 metų arba vyresnį, jeigu jis mokosi pagal bendrojo ugdymo, profesinio mokymo programas ir pan.; 4) tėvams, kurie augina neįgalų vaiką (įvaikį) iki 18 metų, taip pat vyresnį neįgalų vaiką (įvaikį), kuriam nustatytas specialusis nuolatinės slaugos poreikis; 5) neįgaliems asmenims, kuriems nustatytas 30–40 proc. arba 45–55 proc. darbingumo lygis, lengvas ir vidutinis neįgalumo lygis, nedidelių ir vidutinių specialiųjų poreikių lygis. 70 proc. mažesnis pajamų mokestis nustatytas mokiniams (studentams), kurie mokosi mokykloje pagal bendrojo ugdymo, profesinio mokymo programas kasdieniu ar nuotoliniu mokymosi būdu, pagal studijų programas nuolatine studijų forma. 90 proc. mažesnis pajamų mokestis nustatytas ilgalaikiams bedarbiams ir neįgaliems asmenims, kuriems nustatytas 0–25 proc. darbingumo lygis, sunkus neįgalumo lygis ir didelių specialiųjų poreikių lygis. 99 proc. mažesnis pajamų mokestis nustatytas gyventojams, kurie į Lietuvą yra

³⁹ Vyriausybės 2002 m. lapkričio 19 d. nutarimas „Dėl Verslo liudijimų išdavimo gyventojams taisyklių ir Veiklų, kuriomis gali būti verčiamasi turint verslo liudijimą, rūšių sąrašo“. *Valstybės žinos*, 2002, Nr. 112–4992.

⁴⁰ Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2019 liepos 24 d. sprendimas Nr. 1–150 „Dėl fiksuoto dydžio pajamų mokesčio gyventojams už veiklos rūšis, kuriomis gali būti verčiamasi turint verslo liudijimą, ir lengvatų, taikomų gyventojams, išgyvajantiems verslo liudijimus veiklai vykdyti, dydžio 2020 metams nustatymo“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <<https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/finansai-ir-turtas/mokesciai-ir-parama>>.

grįžę per paskutinius 12 mėnesių. Ir 0 proc. lengvata nustatoma asmenims, kurie gauna iš darbo santykių ar jų esmę atitinkančiais santykiais susijusių pajamų.

Akmenės rajono savivaldybės tarybos sprendimu 2019 m. birželio 27 d. Nr. T-147 „Dėl fiksuotų pajamų mokesčio dydžių, taikomų įsigyjant verslo liudijimus 2020 m. vykdomai veiklai“⁴¹ pajamų mokesčio dydis svyruoja nuo 1 Eur (kvalifikacijos tobulinimo ir papildomo mokymo veikla) iki 417 Eur (baldų gamyba, statybos baigimo apdailos ir valymo darbai, variklinių transporto priemonių techninė priežiūra ir remontas ir pan.). Pažymėtina, kad tik Akmenės rajono savivaldybės taryba nusprendė, kad tie, kas nori pretenduoti į mažesnę pajamų mokesčių, privalo deklaruoti savo gyvenamąją vietą Akmenės rajono savivaldybėje.

Birštono savivaldybės tarybos 2019 m. rugpjūčio 30 d. sprendimu Nr. TS-127 „Dėl veiklų, kuriomis gali būti verčiamasi turint verslo liudijimus, fiksuotų pajamų mokesčio dydžio 2020 metams nustatymo“⁴² pajamų mokesčio dydis svyruoja nuo 15 Eur (drabužių siuvimas ir taisymas, avalynės taisymas) iki 171 Eur (vertimo veikla, aplinkos tvarkymas, gatvių valymas, sniego ir ledo šalinimas, laiptinių valymas, valčių ir dviračių nuoma ir pan.). Birštono savivaldybės taryba nustatė vieną bendrą 40 proc. mažesnę pajamų mokesčių, kuris yra taikomas tiek gyventojams, kurie yra sulaukę senatvės pensijos amžiaus, tiek bedarbiams, kurie yra įregistruoti užimtumo tarnyboje, tiek neįgaliems asmenims, kuriems lengvata nepriklauso nuo darbingumo lygio.

Ignalinos savivaldybės tarybos 2019 m. liepos 11 d. sprendimu Nr. T-142 „Dėl veiklų, kuriomis gali būti verčiamasi turint verslo liudijimą, fiksuotų pajamų mokesčio dydžių 2020 metams nustatymo“⁴³ pajamų mokesčio dydis svyruoja nuo 1 Euro (batų valymas, žemės ir miškų ūkio traktorių ir kitų žemės ir miškų ūkio mašinų remontas, dirbinių iš gintaro ir jo pakaitalų gamyba, žvakių ir kitų liejinių iš vaško gamyba, knygų įrišimas ir apdaila, avalynės gamyba, sąrašas veiklų, kurioms yra taikomas 1 Eur yra gan didelis ir labai įvairus) iki 290 Eur (turistų gidų veikla). Ignalinos savivaldybės taryba, kaip ir Birštono savivaldybės taryba, yra

⁴¹ Akmenės rajono savivaldybės tarybos 2019 m. birželio 27 d. sprendimas Nr. T-147 „Dėl fiksuotų pajamų mokesčio dydžių, taikomų įsigyjant verslo liudijimus 2020 metams vykdomai veiklai, sąrašo ir lengvatų, taikomų gyventojams, įsigyjantiems verslo liudijimus 2020 metams vykdomai veiklai, dydžių sąrašo patvirtinimo.“ [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 11 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.akmene.lt/teisine-informacija/7>>.

⁴² Birštono savivaldybės tarybos 2019 rugpjūčio 30 d. sprendimas Nr. TS-127 „Dėl veiklų, kuriomis gali būti verčiamasi turint verslo liudijimus, fiksuotų pajamų mokesčio dydžių 2020 metams nustatymo.“ [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 15 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.vmi.lt/cms/en/web/kmdb/1.9.6.2>>.

⁴³ Ignalinos savivaldybės tarybos 2019 liepos 11 d. sprendimas Nr. T-142 „Dėl veiklų, kuriomis gali būti verčiamasi turint verslo liudijimą, fiksuotų pajamų mokesčio dydžių 2020 metams nustatymo“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://195.182.92.232/vaktai/>>.

nustačiusi tik vieną lengvatinį tarifą, t. y. 50 proc. mažesnis pajamų mokestis taikomas gyventojams, kurie yra sulaukę senatvės pensijos amžiaus, bedarbiams, kurie yra įregistruoti darbo biržoje, neįgaliesiems asmenims, nepriklausomai nuo darbingumo lygio ir pan.

Kauno rajono savivaldybės tarybos 2019 m. birželio 27 d. sprendimu Nr. TS–235 „Dėl fiksuotų pajamų mokesčio dydžių, taikomų įsigyjant verslo liudijimus 2020 m. vykdomai veiklai, nustatymo“⁴⁴ fiksuotas pajamų mokesčio dydis svyruoja nuo 1 Eur (batų valymas, dviračių remontas, meno kūrinių restauravimas, žuvų, mėsos ir jų gaminių rūkymas, muzikos instrumentų taisymas ir pan.) iki 35 Eur (prekyba, drabužių siuvimas, taisymas, avalynės taisymas, fotografavimo veikla, kapaviečių priežiūra ir duobkasių paslaugos ir pan.). Pabrėžtina, kad labai retai galima rasti savivaldybių tarybų sprendimuose, kad neįgaliesiems, kurių darbingumo lygis yra 0–25 proc., 30–40 proc., 45–55 proc. yra taikomas 100 proc. lengvatos dydis. Be Kauno rajono savivaldybės tarybos, 100 proc. lengvatą neįgaliesiems taiko Pasvalio, Plungės ir Telšių rajonų savivaldybės.

Klaipėdos rajono savivaldybės tarybos 2019 m. rugsėjo 26 d. sprendimu Nr. T11–299 „Dėl veiklų, kuriomis gali būti verčiamasi turint verslo liudijimą, 2020 metų fiksuoto pajamų mokesčio ir lengvatų dydžių“⁴⁵ nustatyti pajamų mokesčio dydžius nuo 1 Eur (lagaminų, rankinių ir panašių reikmenų, balno reikmenų ir pakinktų gamyba, taisymas; žvakių ir kitų liejinių iš vaško gamyba; knygų įrišimas, apdaila; krosnių, kaminų ir židinių valymas; juvelyrinių papuošalų gamyba ir taisymas, laiptinių valymas ir pan.) iki 300 Eur (variklinių transporto priemonių techninė priežiūra ir remontas, elektros sistemų įrengimas pastatuose bei elektros įtaisų įrengimas ir remontas, betono, gipso ir cemento gaminių bei dirbinių gamyba ir pastatymas, akmens pjaustymas, formavimas ir apdaila, įskaitant įrašų iškalimą (išpjovimą) paminkliniuose akmenyse ir pan.). Lyginant su kitomis Lietuvos savivaldybėmis, atkreiptinas dėmesys, kad retai kas nustato lengvatinį tarifą asmenims, kurie turi tradicinio amatininko statusą ir įsigyja verslo liudijimą savo tradiciniam amatui. Klaipėdos rajono savivaldybė tradiciniams amatininkams nustatė 50 proc. mažesnę tarifą. Be Klaipėdos rajono savivaldybės, tokį tarifą dar taiko Klaipėdos miesto, Utenos rajono, Visagino rajono ir dar kelios

⁴⁴ Kauno rajono savivaldybės tarybos 2019 birželio 27 d. sprendimas Nr. TS–235 „Dėl fiksuotų pajamų mokesčio dydžių, taikomų įsigyjant verslo liudijimus 2020 m. vykdomai veiklai, nustatymo“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 12 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.krs.lt/savivaldybe/teisine-informacija/vie%C5%A1inami-tarybos-sprendimai/>>.

⁴⁵ Klaipėdos rajono savivaldybės tarybos 2019 rugsėjo 26 d. sprendimas Nr. T11–299 „Dėl veiklų, kuriomis gali būti verčiamasi turint verslo liudijimą, 2020 metų fiksuoto pajamų mokesčio ir lengvatų dydžių.“ [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 15 d.]. Prieiga per internetą: <<https://klaipedos-r.lt/index.php?2573886997>>.

savivaldybės. Be to, Klaipėdos rajono savivaldybė dar taiko 30 proc. mažesnę tarifą asmenims, kurie jau dirba pagal darbo sutartį ir gauna su darbo santykiais ar jų esmę atitinkančiais santykiais susijusių pajamų. Pavyzdžiui, Vilniaus miesto, Vilniaus rajono, Telšių, Širvintų, Šalčininkų, Šilutės, Jurbarko rajonų savivaldybės netaiko tokiems asmenims jokių lengvatų.

Lazdijų rajono savivaldybės tarybos 2019 m. spalio 18 d. sprendimu Nr. 5TS–172 „Dėl individualios veiklos, kuria gali būti verčiamasi turint verslo liudijimą, rūšių fiksuoto pajamų mokesčio dydžio nustatymo 2020 metams“⁴⁶ nustatė pajamų mokesčio dydžius nuo 1 Eur (batų valymas; krosnių, kaminų ir židinių valymas; šviežių ir ilgai išsilaikančių konditerijos kepinų ir pyragaičių gamyba, džiovėsių ir sausainių gamyba; įvairių tipų laikrodžių ir juvelyrinių dirbinių taisymas ir pan.) iki 200 Eur (statybos baigimo apdailos ir valymo darbai). Palyginus lengvatinius tarifus, Lazdijų rajono savivaldybėje, galima išskirti tai, kad ji taiko 50 proc. mažesnę pajamų mokesčių asmenims, kurie jau dirba pagal darbo sutartį ir gauna su darbo santykiais ar jų esmę atitinkančiais santykiais susijusių pajamų. Be Lazdijų rajono savivaldybės, tokį tarifą yra nustačiusios Neringos, Prienų, Šiaulių rajonų savivaldybės.

Neringos savivaldybės taryba 2019 m. rugpjūčio 29 d. sprendimu Nr. T1–132 „Dėl fiksuoto pajamų mokesčio ir lengvatų dydžių, taikomų įsigyjant verslo liudijimus 2020 metams vykdomai veiklai, nustatymo“⁴⁷ nustatė pajamų mokesčio dydį, kuris prasideda nuo 1 Eur (ateinančių auklių, neįgalių ir kitų asmenų priežiūros veikla, vonių restauravimas; vaisių, uogų ir daržovių sulčių gamyba ir pan.) iki 684 Eur (prekyba tik ne maisto produktais, prekyba, apgyvendinimo paslaugų teikimas, dirbinių iš gintaro ir jo pakaitalų gamyba ir pan.). Palyginus su kitų savivaldybių tarybos sprendimais, pažymėtina, kad Neringos savivaldybės taryba yra nustačiusi bendrą 60 proc. mažesnę pajamų mokesčių neįgaliesiems, nepriklausomai nuo jų darbingumo lygio.

Šiaulių miesto savivaldybės taryba 2019 m. liepos 4 d. sprendimu Nr. T–282 „Dėl fiksuotų pajamų mokesčio dydžių ir lengvatų, taikomų įsigyjant verslo liudijimus 2020 metais vykdomai veiklai, nustatymo“⁴⁸ nustatė mokesčių nuo 1 Eur (apgyvendinimo paslaugų teikimas,

⁴⁶ Lazdijų rajono savivaldybės tarybos 2019 m. spalio 18 d. sprendimu Nr. 5TS–172 „Dėl individualios veiklos, kuria gali būti verčiamasi turint verslo liudijimą, rūšių fiksuoto pajamų mokesčio dydžio nustatymo 2020 metams.“ [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 16 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lazdijai.lt/lit/Lazdiju-rajono-savivaldybes-tarybos-sprendimai/13117>>.

⁴⁷ Neringos savivaldybės tarybos 2019 rugpjūčio 29 d. sprendimu Nr. T1–132 „Dėl fiksuoto pajamų mokesčio ir lengvatų dydžių, taikomų įsigyjant verslo liudijimus 2020 metams vykdomai veiklai, nustatymo.“ [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 11 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.neringa.lt/index.php?-601644596>>.

⁴⁸ Šiaulių miesto savivaldybės tarybos 2019 m. liepos 4 d. sprendimu Nr. T–282 „Dėl fiksuotų pajamų mokesčio dydžių ir lengvatų, taikomų įsigyjant verslo liudijimus 2020 metais vykdomai veiklai, nustatymo.“ [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.siauliai.lt/aktai/>>.

keraminių buities ir puošybos gaminių bei dirbinių gamyba, kailių išdirbimas ir dažymas, kailinių gaminių ir dirbinių gamyba; megztų (trikotažinių) ir nertų medžiagų gamyba, megztų (trikotažinių) ir nertų gaminių bei dirbinių gamyba; vaisių, uogų ir daržovių sulčių gamyba ir pan.) iki 500 Eur (prekyba, prekyba ne maisto produktais; kirpyklų, kosmetikos kabinetų ir salonų, soliariumų veikla; gyvenamosios paskirties patalpų nuoma neteikiant apgyvendinimo paslaugų, baldų gamyba; vandentiekio, šildymo ir oro kondicionavimo sistemų įrengimas ir pan.). Lyginant su kitų savivaldybių tarybų sprendimais, Šiaulių miesto savivaldybė yra nustačiusi mažesnę tarifą asmenims iki 29 metų amžiaus, kurie gyvenamąją vietą yra deklaravę Šiaulių miesto savivaldybėje. Šiaulių miesto savivaldybė skiria 50 proc. mažesnę tarifą asmenims, kurie grįžo į Lietuvą per paskutinius 12 mėnesių. Be Šiaulių miesto savivaldybės, vienintelė savivaldybė, kuri taiko tokią lengvatą, yra Vilniaus miesto savivaldybė, bet skiriasi tokios lengvatos dydis, kuris yra 99 proc.

Trakų rajono savivaldybės taryba 2019 rugpjūčio 29 d. sprendimu Nr. S1E–81 „Dėl fiksuoto pajamų mokesčio dydžio gyventojams už veiklos rūšis, kuriomis gali būti verčiamasi turint verslo liudijimą, ir lengvatų, taikomų gyventojams, įsigyjantiems verslo liudijimus vykdomai veiklai, dydžių 2020 metams nustatymo“⁴⁹ nustatė, kad visoms veiklų rūšims, kuriomis gali būti verčiamasi turint verslo liudijimą, būtų taikomas fiksuotas pajamų mokesčio dydis ir nepriklausomai nuo veiklos vykdymo teritorijos nustatė sumą – 999,00 Eur. Sprendime taip pat numatė, kad 50 proc. mažesnis mokestis taikomas asmenims, kurie įsigyja verslo liudijimą ir verčiasi veikla, kuri atitinka savivaldybės tarybos patvirtintą sąrašą.

Taigi, savivaldybių tarybos tvirtina skirtingus pajamų mokesčio dydžius, skiriasi ir mažesnių pajamų mokesčio dydžiai. Apibendrinant nagrinėtus savivaldybių tarybos sprendimus, galima teigti, kad kiekviena savivaldybė sprendimą dėl fiksuoto pajamų mokesčio dydžio nustatymo priima savarankiškai, be to, joms yra suteikta teisė mažinti mokestį atitinkamoms subjektų grupėms. Savivaldybei nustatant konkretų dydį, ji gali daryti įtaką ekonominei situacijai savo teritorijoje, reguliuoti gyventojų užimtumą, planuoti savivaldybės pajamas, biudžetą. Kiekvienos savivaldybės suplanuotas, nustatytas pajamų surinkimas, lemia savivaldybės finansinę padėtį.

⁴⁹ Trakų rajono savivaldybės tarybos 2019 rugpjūčio 29 d. sprendimu Nr. S1E–81 „Dėl fiksuoto pajamų mokesčio dydžio gyventojams už veiklos rūšis, kuriomis gali būti verčiamasi turint verslo liudijimą, ir lengvatų, taikomų gyventojams, įsigyjantiems verslo liudijimus vykdomai veiklai, dydžių 2020 metams nustatymo.“ [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.trakai.lt/savivaldybe/taryba/167>>.

2.2.2. Nekilnojamojo turto mokestis

Pasaulinėje praktikoje nekilnojamojo turto mokesčio tarifus gali nustatyti centrinė valdžia, vietos valdžia arba kartu abi valdžios. Pas mus Lietuvoje nekilnojamojo turto mokesčio tarifo nustatymas priklauso ir leidžiamajai valdžiai, ir vietos valdžiai. Nekilnojamojo turto mokesčio įstatymas buvo įvestas 2005 metais, jis pakeitė Įmonių ir organizacijų nekilnojamojo turto mokesčio įstatymą. Nekilnojamojo turto mokestis priklauso vietiniams mokesčiams, kurie yra įskaitomi į atitinkamos savivaldybės biudžetą. Terminas nekilnojamas turtas yra siejamas su pastatais ir žeme. Teisiniu požiūriu nekilnojamas turtas apima visus turtinius interesus, privilegijas ir teises, susijusias su nuosavybe į fizinį nekilnojamąjį turtą⁵⁰. Remiantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.98 straipsnio 2 dalimi nekilnojamieji daiktai yra žemė ir kiti daiktai, susiję su žeme ir kurių negalime perkelti iš vienos vietos į kitą nepakeitus jų paskirties bei iš esmės nesumažinus jų vertės (pastatai, įrenginiai, sodiniai ir kiti daiktai, kurie pagal paskirtį ir prigimtį yra nekilnojamieji)⁵¹. Nekilnojamojo turto mokestį moka fiziniai ir juridiniai asmenys, kuriems nuosavybes teise priklauso nekilnojamas turtas. Savivaldybės taryba gali nustatyti kelis konkrečius tarifus, atsižvelgiant į vieną ar kelis iš šių kriterijų:

- 1) nekilnojamojo turto paskirtį (pavyzdžiui, atsižvelgiant į tai, ar tai yra gyvenamosios paskirties, ar komercinės paskirties pastatai);
- 2) naudojimą (pavyzdžiui, ar nekilnojamas turtas yra naudojamas, ar nėra apleistas ir neprižiūrimas);
- 3) teisinį statusą (pavyzdžiui, nekilnojamas turtas gali turėti kultūros vertybės statusą, architektūros paminklams ir pan.);
- 4) technines savybes (pavyzdžiui, griūvantis NT ir pan.);
- 5) priežiūros būklę (ar yra apleistas, neprižiūrimas ir pan.);
- 6) mokesčio mokėtojų kategorijas (dydis ar teisinė forma, socialinė padėtis);
- 7) nekilnojamojo turto buvimo savivaldybės teritorijoje vietą (pagal strateginio planavimo ir teritorijų planavimo dokumentuose nustatytus prioritetus)⁵².

⁵⁰ GALINIENĖ B. *Turto ir verslo vertinimo sistema*. Vilnius: VU leidykla, 2004, p. 15–16.

⁵¹ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74–2262.

⁵² Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto mokesčio įstatymo apibendrintas komentaras. *Valstybės žinios*, 2005, Nr. 76–2741.

Tai yra nustatytas baigtinis kriterijų sąrašas, kuriuo remiantis savivaldybių tarybos nustato nekilnojamojo turto mokesčio tarifus. Šių kriterijų neatitinkantis savivaldybės tarybos sprendimas ar jo dalis laikytinas nedarančiu įtakos mokesčių mokėtojų teisėms ir pareigoms, ta apimtimi, kuria NTM tarifą lemia kiti nei įstatyme nustatyti kriterijai (pavyzdžiui, kai tarifo dydis siejamas su už praėjusį mokestinį laikotarpį sumokėta NTM suma ar panašiai)⁵³.

Remiantis Nekilnojamojo turto mokesčio įstatymo 6 straipsniu mokesčio tarifas yra nuo 0,5 proc. iki 3 proc. nekilnojamojo turto mokestinės vertės⁵⁴. Savivaldybių taryboms yra suteikta plati diskrecija dėl nekilnojamojo turto mokesčio tarifų. Savivaldybės gali nustatyti mokesčio tarifą 0,5 – 3 proc. ribose, kuris galios tos savivaldybės teritorijoje nuo kito mokestinio laikotarpio pradžios. Mokesčio tarifas nustatomas iki einamojo mokestinio laikotarpio liepos 1 d. Tuo atveju, kai nuo kito mokestinio laikotarpio NTM turės būti skaičiuojamas taikant naujai atlikto nekilnojamojo turto masinio vertinimo metu nustatytą mokestinę vertę, savivaldybių tarybos kitą mokestinį laikotarpį galiosiantį tarifą gali nustatyti iki einamojo mokestinio laikotarpio gruodžio 1 d.⁵⁵ Jeigu savivaldybės taryba nepriima sprendimo dėl nekilnojamojo turto mokesčio tarifo pasikeitimo, vadinasi, kad galioja praėjusiais metais nustatyti tarifai.

Pavyzdžiui, nekilnojamajam turtui, esančiam Vilniaus miesto savivaldybės teritorijoje 2020 metams yra nustatyti šie nekilnojamojo turto mokesčio tarifai: 0,7 proc. tarifas nustatytas viešbučių paskirties pastatams, poilsio paskirties pastatams (patalpoms), išskyrus pastatus (patalpas), naudojamus lošimo namų veiklai vykdyti; maitinimo paskirties pastatams (patalpoms), išskyrus pastatus (patalpas), naudojamus lošimo namų veiklai vykdyti; kultūros paskirties pastatams (patalpoms), išskyrus pastatus (patalpas), naudojamus lošimo namų veiklai vykdyti; sporto paskirties pastatams (patalpoms); mokslo paskirties pastatams (patalpoms); pastatams (patalpoms), naudojamiems viešiesiems poreikiams kultūros ir švietimo srityje tenkinti (knygynams, meno galerijoms, kūrybinėms dirbtuvėms)⁵⁶. Visiems kitiems nekilnojamojo turto objektams yra taikomas 1 proc. mokesčio tarifas. 3 proc. tarifas yra nustatomas patalpoms ir statiniams, kurių savininkai arba naudotojai nevykdo Lietuvos Respublikos statybos įstatyme nustatytų statinių naudotojų pareigų prižiūrint statinį: faktiškai

⁵³ *Ibid.*

⁵⁴ Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto mokesčio įstatymas. *Valstybės žinios*, 2005, Nr. 76–2741.

⁵⁵ *Ibid.*

⁵⁶ Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2019 m. gegužės 15 d. sprendimas Nr. 1–39 „Dėl nekilnojamojo turto mokesčio tarifų 2020 metams nustatymo“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 27 d.]. Prieiga per internetą: <<https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/finansai-ir-turtas/mokesciai-ir-parama/>>.

naudojamam nekilnojamajam turtui, kurio baigtumas nesiekia 100 proc.; nekilnojamajam turtui, kuris yra apleistas ir (ar) neprižiūrimas⁵⁷. Palyginkime, pavyzdžiui, 2015 m. faktiškai naudojamam nekilnojamajam turtui, kurio baigtumas nesiekia 100 proc. ir patalpoms, ir statiniams, kurie nenaudojami ar naudojami ne pagal paskirtį arba yra apleisti ar neprižiūrimi, buvo taikomas 2,5 proc. tarifas⁵⁸. Jau nuo 2016 metų Vilniaus miesto savivaldybė tokiam nekilnojamajam turtui nustatė 3 proc. tarifą. Nuo 2017 m. Vilniaus miesto savivaldybė mokslo paskirties pastatams (patalpoms) nustatė 0,7 proc. tarifą, iki 2017 m. mokslo paskirties pastatai (patalpos) turėjo mokėti 1 proc. tarifą⁵⁹. Iki 2018 m. naktiniai klubai ir barai nebuvo priskirti prie maitinimo ir kultūros paskirties pastatų (patalpų), todėl turėjo mokėti 1 proc. nekilnojamojo turto mokesčio tarifą. Nuo 2018 m. Vilniaus miesto savivaldybė išskyrė, kad pastatai (patalpos), kurie yra naudojami lošimo namų veiklai vykdyti, nepriskirtini poilsio, maitinimo, kultūros paskirties pastatams (patalpoms)⁶⁰. Bet prie maitinimo ir kultūros paskirties pastatų (patalpų) jau nėra paminėti naktiniai klubai ir barai. Prognozuojama, kad į savivaldybės biudžetą 2020 metais bus surinkta 38,2 mln. Eur⁶¹.

Kauno miesto savivaldybės taryba remdamasi 2019 m. gegužės 14 d. sprendimu 2020 metams nustatė tokius tarifus: 1) 0,7 proc. nekilnojamojo turto mokestinės vertės nekilnojamajam turtui, esančiam Naujamiestyje ir Senamiestyje, naudojamam vykdant šią veiklą: a) knygų mažmeninę prekybą specializuotose parduotuvėse; b) mažmeninę prekybą suvenyrais specializuotose parduotuvėse; c) antikvarinių daiktų mažmeninę prekybą; d) maitinimo ir gėrimų teikimo veiklą; e) komercinių meno galerijų veiklą (meno dirbinių eksponavimas ir pardavimas); 2) nekilnojamajam turtui, naudojamam vykdant viešbučių ir panašių laikinų buveinių veiklą, – 0,7 proc. nekilnojamojo turto mokestinės vertės; 3) smulkiojo verslo subjektams – verslininkams ir labai mažoms įmonėms, atitinkančioms Lietuvos Respublikos smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymo reikalavimus, – 0,7 proc.

⁵⁷ *Ibid.*

⁵⁸ Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2014 m. gegužės 14 d. sprendimas Nr. 1–1797 „Dėl nekilnojamojo turto mokesčio tarifų 2015 metams nustatymo.“ [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 21 d.]. Prieiga per internetą: <<https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/finansai-ir-turtas/mokesciai-ir-parama/>>.

⁵⁹ Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2016 m. gegužės 25 d. sprendimas Nr. 1–479 „Dėl nekilnojamojo turto mokesčio tarifų 2016 metams nustatymo.“ [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 21 d.]. Prieiga per internetą: <<https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/finansai-ir-turtas/mokesciai-ir-parama/>>.

⁶⁰ Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2017 m. gegužės 31 d. sprendimas Nr. 1–971 „Dėl nekilnojamojo turto mokesčio tarifų 2018 metams nustatymo“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 23 d.]. Prieiga per internetą: <<https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/finansai-ir-turtas/mokesciai-ir-parama/>>.

⁶¹ Vilniuje patvirtinti žemės ir nekilnojamojo turto mokesčiai kitiems metams. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 14 d.]. Prieiga per internetą: <<https://vilnius.lt/lt/2019/05/15/vilniuje-patvirtinti-zemes-ir-nekilnojamo-turto-mokesciai-kitiems-metams/>>.

nekilnojamojo turto mokesstinės vertės; 4) nekilnojamojo turto mokesčio už nekilnojamąjį turtą, įtrauktą į Apleisto ir neprižiūrimo nekilnojamojo turto sąrašą, tarifą – 3 proc. nekilnojamojo turto mokesstinės vertės; 5) kitiems nekilnojamojo turto objektas – 1 proc. nekilnojamojo turto mokesstinės vertės⁶². Kauno miesto savivaldybėje 2013 m. buvo nustatytas 0,6 proc. nekilnojamojo turto mokesstinės vertės tarifas nekilnojamam turtui, esančiam Laisvės alėjoje ir Senamiestyje ir mokesčio mokėtojų naudojamam vykdant knygų mažmeninę prekybą specializuotose parduotuvėse, mažmeninę prekybą suvenyrais specializuotose parduotuvėse, antikvarinių daiktų mažmeninę prekybą, maitinimo ir gėrimų teikimo veiklą, komercinių meno galerijų veiklą (meno dirbinių eksponavimas ir pardavimas)⁶³. Nekilnojamojo turto mokestis už patalpas ir statinius, kurie yra nenaudojami arba naudojami ne pagal paskirtį arba yra apleisti arba neprižiūrimi, – 1 proc. nekilnojamojo turto mokesstinės vertės tarifą, o kitiems nekilnojamojo turto objektams buvo nustatytas 0,9 proc. nekilnojamojo turto mokesstinės vertės⁶⁴ tarifas. Kauno miesto savivaldybė 2014 m. nekilnojamojo turto mokesčio tarifus pakėlė. 0,8 proc. nekilnojamojo turto mokesstinės vertės tarifas buvo nustatytas nekilnojamam turtui, esančiam Laisvės alėjoje ir Senamiestyje vykdant knygų mažmeninę prekybą specializuotose parduotuvėse, mažmeninę prekybą suvenyrais specializuotose parduotuvėse ir pan.⁶⁵ Už nekilnojamąjį turtą, įtrauktą į Nenaudojamų, naudojamų ne pagal paskirtį, apleistų arba neprižiūrimų patalpų ir statinių sąrašą, – 3 proc. nekilnojamojo turto mokesstinės vertės⁶⁶ tarifą. Kitiems nekilnojamojo turto mokesčio objektas buvo nustatytas 1,1 proc. nekilnojamojo turto mokesstinės vertės. 2015 m. Kauno miesto savivaldybė savo sprendime nustatė, kad 0,7 proc. nuosavybės teise priklausančio nekilnojamojo turto mokesstinės vertės tarifas nustatomas smulkiojo verslo subjektams – verslininkams ir labai mažoms įmonėms⁶⁷. Remiantis tuo pačiu sprendimu, kuriame mokesčio mokėtojams, vykdantiems viešbučių ir panašių laikinų buveinių veiklą, nustatė 0,7 proc.

⁶² Kauno miesto savivaldybės tarybos 2019 m. gegužės 14 d. sprendimas Nr. T–202 „Dėl nekilnojamojo turto mokesčio tarifų 2020 metams nustatymo“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 25 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.kaunas.lt/verslas-finansai/finansai-ir-mokesciai/>>

⁶³ Kauno miesto savivaldybės tarybos 2012 gegužės 24 d. sprendimas Nr. T–248 „Dėl 2013 metų nekilnojamojo turto mokesčio tarifų nustatymo.“ [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 21 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.kaunas.lt/verslas-finansai/finansai-ir-mokesciai/>>.

⁶⁴ *Ibid.*

⁶⁵ Kauno miesto savivaldybės tarybos 2013 gegužės 8 d. sprendimas Nr. T–274 „Dėl 2014 metų nekilnojamojo turto mokesčio tarifų nustatymo.“ [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 21 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.kaunas.lt/verslas-finansai/finansai-ir-mokesciai/>>.

⁶⁶ *Ibid.*

⁶⁷ Kauno miesto savivaldybės tarybos 2014 gegužės 8 d. sprendimas Nr. T–246 „Dėl 2015 metų nekilnojamojo turto mokesčio tarifų nustatymo.“ [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 21 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.kaunas.lt/verslas-finansai/finansai-ir-mokesciai/>>.

nekilnojamojo turto mokesstinės vertės tarifą. Iki 2015 metų šiems mokesčio subjektams buvo taikomas kitoks nekilnojamojo turto mokesstinės vertės tarifas: 2011–2013 m. – 0,9 proc., 2014 m. – 1,1 proc. Apibendrinus Kauno miesto savivaldybių sprendimus dėl nekilnojamojo turto mokesčio tarifų, galima daryti išvadą, kad 2015 metais Kauno miesto savivaldybė nekilnojamojo turto mokesčius palyginti su 2014 metais sumažino. Nuo 2015 m. nekilnojamojo turto mokesčio dydžiai nesikeitė.

Širvintų rajono savivaldybės taryba 2020 metams nustatė 0,9 proc. nekilnojamojo turto mokesstinės vertės tarifą ir 3 proc. nekilnojamojo turto mokesstinės vertės tarifą nekilnojamajam turtui, kuris yra apleistas arba neprižiūrimas⁶⁸. 2018–2019 metais buvo nustatytas 0,5 proc. nekilnojamojo turto mokesstinės vertės tarifas ir 3 proc. nekilnojamojo turto mokesstinės vertės tarifas nekilnojamajam turtui, kuris yra nenaudojamas, apleistas arba neprižiūrimas.

Prienų rajono savivaldybė 2020 metams nustatė 0,8 proc. kilnojamojo turto mokesstinės vertės tarifą ir 3,0 proc. nekilnojamojo turto mokesstinės vertės tarifą nenaudojamam, apleistam ir neprižiūrimam nekilnojamajam turtui⁶⁹.

Pavyzdžiui, Rokiškio rajone nuo 2016 metų iki dabar galioja tokie nekilnojamojo turto mokesčio tarifai: 1) 0,3 proc. – juridiniams ir fiziniams asmenims, einamaisiais metais pirmą kartą įregistravusiems veiklą; juridiniams asmenims, įregistravusiems veiklą kitose savivaldybėse ir pradantiems veiklą Rokiškio rajono savivaldybėje (tarifą taikyti 3 metus nuo veiklos pradžios); 2) 0,5 proc. – kitiems juridiniams ir fiziniams asmenims; 3) 3,0 proc. – už apleistą ir neprižiūrimą nekilnojamąjį turtą⁷⁰. Pabrėžtina, kad Rokiškio rajono savivaldybės taryba, siekdama pritraukti naują verslą, taiko 0,3 proc. tarifą juridiniams ir fiziniams asmenims, kurie yra tik pradėję veiklą.

Latvijoje ir Estijoje nekilnojamojo turto mokesčio tarifus taip pat nustato centrinė valdžia, o konkrečius tarifus detalizuoja savivaldybės taryba. Latvijoje Nekilnojamojo turto mokesčio įstatyme yra numatyti tokie nekilnojamojo turto mokesčio tarifai – nuo 0,02 proc.

⁶⁸ Širvintų rajono savivaldybės tarybos 2019 gegužės 28 d. sprendimas Nr. 1–37 „Dėl nekilnojamojo turto mokesčio tarifų nustatymo 2020 metams“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 31 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.sirvintos.lt/lt/taryba/sprendimai/2086>>.

⁶⁹ Prienų miesto savivaldybės tarybos 2019 balandžio 29 d. sprendimas Nr. T3–116 „Dėl 2020 metų nekilnojamojo turto mokesčio tarifų nustatymo“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 24 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.prienai.lt/go.php/lit/Teisine-informacija>>.

⁷⁰ Rokiškio rajono savivaldybės tarybos 2019 gegužės 31 d. sprendimas Nr. TS–128 „Dėl nekilnojamojo turto mokesčio tarifų nustatymo 2020 metams“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 29 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.rokiskis.lt/lt/teisine-pagalba/teises-aktai_4684/teises-aktai.html>.

iki 3 proc. nuo nekilnojamojo turto mokestinės vertės⁷¹. Estijoje galioja tokie nekilnojamojo turto mokesčio tarifai – nuo 0,1 proc. iki 2,5 proc. nuo nekilnojamojo turto mokestinės vertės⁷².

Minėti pavyzdžiai parodo, kad kiekviena savivaldybių taryba nustato skirtingus tarifus. Dažniausiai visos savivaldybės nustato apleistam ir neprižiūrimam nekilnojamam turtui – 4 proc., retais atvejais nustato 3 proc.

2.2.3. Žemės mokestis

Kitas vietinis mokestis, kuris yra priskirtas savivaldybių kompetencijai yra žemės mokestis. Žemės mokestis apskaičiuojamas pagal 2018 m. sausio 1 d. įsigaliojusias masinio vertinimo būdu nustatytas vidutines rinkos vertės taisykles. Remiantis žemės mokesčio 6 str. yra nustatytas mokesčio tarifas – nuo 0,01 proc. iki 4 proc. žemės mokestinės vertės⁷³. Savivaldybės taryba iki einamojo mokestinio laikotarpio birželio 1 dienos neviršydama šio straipsnio 1 dalyje nustatytų ribų, jeigu šiame straipsnyje nenustatyta kitaip⁷⁴, nustato konkretų mokesčio tarifą, kuris galios atitinkamos savivaldybės teritorijoje kitą mokestinį laikotarpį. Žemės mokesčio mokėtojai yra fiziniai ir juridiniai asmenys, kuriems nuosavybes teise priklauso žemė⁷⁵. Savivaldybės taryba gali nustatyti ir kelis konkrečius mokesčio tarifus, kurie diferencijuojami tik atsižvelgiant į vieną arba kelis iš šių kriterijų: 1) pagrindinę žemės naudojimo paskirtį; 2) žemės sklypo naudojimo būdą ir pobūdį; 3) žemės sklypo naudojimą arba nenaudojimą; 4) žemės sklypo dydį; 5) mokesčio mokėtojų kategorijas (dydį ar teisinę formą, ar socialinę padėtį); 6) žemės sklypo buvimo savivaldybės teritorijoje vietą (pagal strateginio planavimo ir teritorijų planavimo dokumentuose nustatytus prioritetus)⁷⁶. Jeigu savivaldybės taryba nenustato konkrečių tarifų iki birželio 1d., toje savivaldybės teritorijoje bus taikomas 0,01 proc. mokesčio tarifas.

⁷¹ Prieiga per internetą: <<https://likumi.lv/ta/id/312246-nekustama-ipasuma-nodokla-atvieglajumu-pieskirsanas-kartiba-riga>>. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 1 d.].

⁷² Prieiga per internetą: <<https://www.emta.ee/eng/business-client/excise-duties-assets-gambling/land-tax>>. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 1 d.].

⁷³ Lietuvos Respublikos žemės mokesčio įstatymas. *Valstybės žinios*, 1992, Nr. 21–612.

⁷⁴ *Ibid.*

⁷⁵ *Ibid.*

⁷⁶ *Ibid.*

Darbe apžvelgti Vilniaus, Kauno, Klaipėdos miestų ir Vilniaus, Tauragės, Rokiškio, Lazdijų rajonų nustatyti žemės mokesčio tarifai, palyginti skirtingų miestų nustatyti žemės mokesčio tarifai.

Pavyzdžiui, Vilniaus rajone nuo 2020 m. sausio 1 d. yra taikomi keturi žemės mokesčio tarifai: 1) nustatytas bendras žemės mokesčio tarifas – 0,3 proc. žemės mokestinės vertės; 2) žemės ūkio paskirties sklypams – 0,6 proc. žemės mokestinės vertės; 3) sklypų apleistiems žemės ūkio naudmenų plotams, nustatytiems nuotoliniais kartografavimo metodais – 3 proc. žemės mokestinės vertės; 4) vandens ūkio ir kitos (vandens telkinys) paskirties žemės sklypams – 0,2 proc. žemės mokestinės vertės⁷⁷.

Vilniaus mieste savivaldybės taryba nuo 2020 m. sausio 1 d. nustatė du žemės mokesčio tarifus: 1) 4 proc. žemės mokestinės vertės tarifą nenaudojamiems žemės sklypams ir 2) 0,12 proc. žemės mokestinės vertės tarifą visai kitai žemei⁷⁸. Vienas iš svarbiausių pakeitimų tas, kad nuo 2019 metų žemės mokestis tapo vienodas tiek fiziniams, tiek juridiniams asmenims. Žemės mokestį siekiant išvengti piktnaudžiavimo buvo padidintas nuo 0,08 proc. iki 0,12 proc., nes juridinis asmuo siekdamas mokėti mažesnę mokestį neretai perrašydavo gyvenamosios ar kitos paskirties žemės sklypą fiziniam asmeniui. Be to, nustačius vienodą žemės mokesčio tarifą planuojama surinkti daugiau lėšų į savivaldybės biudžetą.

Kauno miesto savivaldybės taryba atsižvelgdama į žemės paskirtį ir naudojimo būdą yra nustačiusi daug skirtingų tarifų. Pavyzdžiui, žemės ūkio paskirties žemei nustatytas 0,07 proc. tarifas, miškų ūkio paskirties žemei – 0,2 proc., konservacinės paskirties žemei – 0,25 proc., gyvenamosioms teritorijoms, vienbučių ir dvibučių gyvenamųjų pastatų teritorijoms, daugiabučių gyvenamųjų pastatų ir bendrabučių statyboms – 0,25 proc., visuomeninės paskirties teritorijai – 0,25 proc., pramonės ir sandėliavimo objektų teritorijoms – 0,8 proc., komercinės paskirties objektų teritorijoms – 0,36 proc.; inžinerinės infrastruktūros teritorijoms, susisiekimo ir inžinerinių komunikacijų priežiūros objektų teritorijoms, susisiekimo ir inžinerinių tinklų koridorių teritorijoms – 0,65 proc., bendrojo naudojimo teritorijoms – 0,65 proc., rekreacinėms teritorijoms – 0,36 proc., visai kitai žemei – 0,9 proc.,

⁷⁷ Vilniaus rajono savivaldybės tarybos 2019 gegužės 21 d. sprendimas Nr. T3–168 „Dėl žemės mokesčio tarifų ir žemės mokesčio lengvatų 2020 metams nustatymo“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 3 d.]. Prieiga per internetą: <<https://web.vrsa.lt/vaktai/>>.

⁷⁸ Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2019 gegužės 15 d. sprendimas Nr. 1–34 „Dėl žemės mokesčio tarifų 2020 metams nustatymo“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 30 d.]. Prieiga per internetą: <<https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/finansai-ir-turtas/mokesciai-ir-parama/>>.

bet kurios pagrindinės paskirties ir naudojimo būdo nenaudojamos žemės, įtrauktos į nenaudojamos žemės sklypų sąrašą, ir apleistų žemės ūkio naudmenų – 4 proc.⁷⁹

Klaipėdos miesto savivaldybė nustatė tokius žemės mokesčio tarifus: žemės ūkio, išskyrus mėgėjų sodų žemės sklypų, vandens ūkio, miškų ūkio paskirties žemei – 0,16 proc. tarifa, žemės ūkio paskirties mėgėjų sodų žemės sklypams – 0,12 proc.; gyvenamosioms teritorijoms – 0,13 proc., komercinės paskirties objektų teritorijoms – 0,21 proc.; pramonės ir sandėliavimo objektų teritorijoms, inžinerinės infrastruktūros teritorijoms, naudingųjų iškasenų teritorijoms, rekreacinėms teritorijoms – 0,28 proc.; visuomeninės paskirties teritorijoms – 0,09 proc.; kitai žemei – 0,28 proc.; bet kurios pagrindinės naudojimo paskirties ir naudojimo būdo nenaudojamai žemei, kuri einamųjų kalendorinių metų mokestiniu laikotarpiu įtraukta į Nenaudojamų kitos paskirties privačių žemės sklypų Klaipėdos mieste sąrašą – 4,0 proc.⁸⁰

Tauragės rajono savivaldybė nustatė tokius tarifus: 1) naudojamiems visų paskirčių žemės sklypams – 0,85 proc. ir 2) nenaudojamiems, apleistiems visų paskirčių žemės sklypams (apleistai sklypo daliai) – 3 proc.⁸¹

Rokiškio rajono savivaldybė nustatė tokius tarifus: 1) žemės mokesčio tarifas – 1,3 proc.; 2) mokesčio tarifas už apleistas žemes – 4 proc.⁸²

Lazdijų rajono savivaldybė nustatė tokius tarifus: 1) naudojamiems žemės sklypams – 1,5 proc. 2) nenaudojamiems apleistiems žemės sklypams – 4 proc.⁸³

Apibendrinant savivaldybių tarybų sprendimus, galima teigti, kad savivaldybės tarybos nustatydamos konkrečius mokesčio tarifus atsižvelgia į atitinkamos vietovės ypatumus, žemės

⁷⁹ Kauno miesto savivaldybės tarybos 2019 gegužės 14 d. sprendimas Nr. T–201 „Dėl 2020 metų žemės mokesčio tarifų ir neapmokestinamojo žemės sklypo dydžio nustatymo“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 28 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.kaunas.lt/verslas-finansai/finansai-ir-mokesciai/>>

⁸⁰ Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos 2019 m. gegužės 30 d. sprendimas Nr. T2–158 „Dėl 2020 metų mokestinio laikotarpio žemės mokesčio tarifų ir neapmokestinamojo žemės sklypo dydžio nustatymo“ [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.klaipeda.lt/lt/tarybos-sprendimai/2019-m.-tarybos-sprendimai/2019-05-30/6335>>.

⁸¹ Tauragės rajono savivaldybės tarybos 2019 m. balandžio 16 d. sprendimas Nr. 1–154 „Dėl žemės mokesčio tarifų ir lengvatų nustatymo 2020 metams“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 23 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.taurage.lt/go.php/lit/Zemes-mokestis/1>>.

⁸² Rokiškio rajono savivaldybės tarybos 2019 m. gegužės 31 d. sprendimas Nr. TS–129 „Dėl žemės mokesčio tarifo nustatymo ir neapmokestinamų žemės sklypų dydžių 2020 metams.“ [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 11 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.rokiskis.lt/lt/teisine-pagalba/teises-aktai_4684/teises-aktai.html>.

⁸³ Lazdijų rajono savivaldybės tarybos 2019 gegužės 17 d. sprendimas Nr. 5TS–17 „Dėl 2020 metų žemės mokesčio tarifų nustatymo“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lazdijai.lt/lit/Lazdiju-rajono-savivaldybes-tarybos-sprendimai/13117>>.

naudojimo paskirtį, žemės sklypo naudojimo būdą, ar žemė nėra apleista. Nenaudojami žemės sklypai dažniausiai yra apmokestinami didesniu žemės mokesčio tarifu.

Panaši praktika taikoma ir kitose šalyse. Pavyzdžiui, Estijoje žemės mokesčio tarifas yra 0,1–2,5 proc. nuo žemės apmokestinimo kainos per metus⁸⁴. Latvijoje žemės mokesčio tarifas yra 0,2–1,5 proc. nuo turto kadastrinės vertės⁸⁵. Konkrečius mokesčio tarifus nustato vietos valdžia.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (toliau – LVAT) administracinėje byloje Nr. eA-1391-756/2016 yra pasisakęs dėl savivaldybės tarybos teisės norminiu administraciniu aktu nustatyti žemės mokesčio tarifo dydį lemiančio kriterijaus bendruosius požymius⁸⁶. Byloje kilo klausimas, ar savivaldybių tarybos turėjo teisę tvirtinti nenaudojamų žemės sklypų aprašą. Vilniaus miesto savivaldybės taryba, vykdydama jai priskirtą funkciją nustatyti pirmiau nurodytus tarifus, 2012 m. lapkričio 28 d. sprendimu patvirtino Nenaudojamų žemės sklypų nustatymo tvarkos aprašą, kuriame, be kita ko, nustatė nenaudojamų žemės sklypų požymius ir pagal kurį, be kita ko, sprendžiama, ar konkretus žemės sklypas yra nenaudojamas⁸⁷. Didesnis mokesčio tarifas yra nustatomas nenaudojamiems ar apleistiems žemės sklypams. Bylą nagrinėjusi LVAT teisėjų kolegija atsižvelgė į Konstitucinio Teismo praktiką ir išaiškino, kad mokesčių įstatymų įgyvendinimo tvarka gali būti nustatoma ir poįstatyminiais teisės aktais, ir vien tai savaime nėra pagrindas pripažinti, kad toks mokesčių įstatymų įgyvendinimo tvarkos nustatymas yra nesuderinamas su Konstitucija ar aukštesnės galios teisės aktais⁸⁸. Be to, tokie savivaldybės tarybos veiksmai įgyvendinant Žemės mokesčio įstatymą LVAT teisėjų kolegijos vertinti kaip teisėti, atsižvelgiant į tai, kad savivaldybėse turi būti užtikrinta mokesčių mokėtojų lygybė, mokesčių teisingumas ir visuotinis privalomumas, taip pat apmokestinimo aiškumas⁸⁹. Taigi, savivaldybės tarybos turėjo teisę priimti nenaudojamų žemės sklypų aprašą, nes tokios taisyklės padeda nustatyti, ar konkretus žemės sklypas priskiriamas prie nenaudojamos žemės.

⁸⁴ Prieiga per internetą: < <https://www.emta.ee/eng/business-client/excise-duties-assets-gambling/land-tax>>. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 5 d.].

⁸⁵ Prieiga per internetą: < <https://kominvest.com/nalog-na-nedvig/>>. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 5 d.].

⁸⁶ Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. 2016 liepos 7 d. sprendimas administracinėje byloje, Nr. eA-1391-756/2016.

⁸⁷ *Ibid.*

⁸⁸ *Ibid.*

⁸⁹ *Ibid.*

3. SAVIVALDYBIŲ INSTITUCIJŲ ĮGALINIMAI NUSTATANT IR TAIKANT MOKESČIŲ LENGVATAS

3.1. Visuotinio pobūdžio savivaldybių lengvatos

Mokesčių administravimo įstatymo 7 straipsnyje yra įtvirtinta: „taikant mokesčių įstatymus, visi mokesčių mokėtojai dėl šių įstatymų nustatytų sąlygų yra lygūs“. Šis straipsnis įteisina mokesčių mokėtojų lygybės principą, kad mokesčius privalo mokėti visi asmenys, kurie atitinka mokesčių įstatymuose nustatytus požymius. Mokesčių įstatymuose nustatytos ir šio bendrojo apmokestinimo principo išimtys, visų pirma įtvirtinama mokesčių mokėtojų teisė į mokesčių lengvatų taikymą⁹⁰. Mokesčio administravimo įstatymo 2 straipsnio 10 dalyje yra įtvirtinta tokia mokesčio lengvatos sąvoka: „mokesčio lengvata – mokesčių mokėtojui ar jų grupei mokesčio įstatymo nustatytos išskirtinės apmokestinimo sąlygos, kurios yra palankesnės, palyginti su įprastinėmis sąlygomis“⁹¹.

Visų pirma, mokesčių lengvatos gali būti nustatomos mokesčių įstatymais ir Lietuvos ratifikuotomis tarptautinėmis sutartimis. Pavyzdžiui, tarptautinėse sutartyse dėl dvigubo apmokestinimo išvengimo gali būti nustatomos mokesčių lengvatos. Antra, yra lengvatų, kurias nustato ne Seimas įstatymais, o savivaldybių tarybos. Savivaldybėms pavedimas nustatyti mokesčių lengvatas yra įtvirtintas mokesčių įstatymuose, savivaldybės, nustatydamos mokesčių lengvatas, turi vadovautis įstatymo nustatytais kriterijais.

Pagal Vietos savivaldos įstatymą savivaldybės taryba gali priimti sprendimus teikti mokesčių lengvatas savo biudžeto sąskaita, tai numato ir Lietuvos Respublikos Konstitucijos 121 straipsnis. Vadinasi, savivaldybės taryba gali priimti sprendimą dėl visuotinių atskirų mokesčių lengvatų (visuotinumą apsiriboja savivaldybės teritorijoje) savo savivaldybės teritorijoje, tai yra nustatomos lengvatos be atskirų mokesčio mokėtojų prašymų. Savivaldybės taryba gali priimti sprendimą dėl tų mokesčių, kurie yra įskaitomi į savivaldybės biudžetą, tie, kurie įskaitomi į valstybės biudžetą, savivaldybės taryba priimti negali.

⁹⁰ SUDAVIČIUS, B. Didesnis tarifas Lietuvos Respublikos apmokestinimo sistemoje. Iš Teisės viršenybės link: recenzuotų mokslo straipsnių rinkinys skirtas gerbiamojo Vilniaus universiteto profesoriaus Antano Marcijono 80-mečiui. Vilnius: Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Alumni draugija, 2019, p. 280.

⁹¹ Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 61–1525.

Savivaldybės taryba priimdama žemės ar nekilnojamojo turto mokesčių tarifus ateinantiems metams, tuose pačiuose sprendimuose gali nustatyti mokesčių lengvatas atskiroms grupėms asmenų, vykdančių tam tikrą veiklą, kurios vadinasi visuotinio pobūdžio mokestinėmis lengvatomis.

Vilniaus miesto savivaldybės taryba nustatė, kad 2020 metais nuo nekilnojamojo turto mokesčio atleidžiami: 1) asmenys, valdantys apmokestinamą nekilnojamąjį turtą, kuriame vykdoma ikimokyklinio, pradinio ar vidurinio ugdymo veikla; 2) asmenys, kurie įsigijo apmokestinamą nekilnojamąjį turtą (negyvenamosios paskirties patalpas), kuris buvo pastatytas ir įregistruotas valstybės įmonėje Registrų centre iki 2019 m. birželio 1 d. Lengvata taikoma esant šioms sąlygoms: patalpos yra naudojamos gyvenamajai paskirčiai, asmenys (mokesčio mokėtojai) tose patalpose deklaruoja gyvenamąją vietą ir tai yra vienintelė mokesčio mokėtojo ir jo šeimos narių gyvenamoji vieta⁹².

Šakių rajono savivaldybės taryba savo sprendime 2019 m. gegužės 24 d. nusprendė, kad atleidžia nuo nekilnojamojo turto mokesčio verslo subjektus, investuojančius į nekilnojamojo turto statybą ir (ar) rekonstrukciją, naujai sukurtai nekilnojamojo turto vertei trejus metus nuo investicijų projekto užbaigimo datos, t. y., turto įregistravimo nekilnojamojo turto registre⁹³.

Joniškio rajono savivaldybės taryba savo sprendime 2019 m. gegužės 30 d. nustatė, kad sumažins 50 proc. žemės mokestį žemės savininkams fiziniams asmenims, deklaravusiems gyvenamąją vietą ir pasėlių plotus Joniškio rajono savivaldybėje, su sąlyga, kad žemės savininko visų žemės ūkio paskirties žemės sklypų bendras plotas neviršija 3 ha⁹⁴. Be Joniškio, Rokiškio, Kauno rajonų savivaldybių tarybos, nustatė dar Klaipėdos rajono, Kretingos, Panevėžio miesto, Vilniaus rajonas ir dar kelios savivaldybės.

Rokiškio rajono savivaldybės taryba savo sprendime 2019 m. gegužės 31 d. nustatė, kad fiziniams asmenims, kurių šeimose mokestinio laikotarpio pradžioje nėra darbingų asmenų ir kuriems nustatytas 0–40 proc. darbingumo lygis arba kurie yra sukakę senatvės pensijos amžių

⁹² Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2019 m. gegužės 15 d. sprendimas Nr. 1–39 „Dėl nekilnojamojo turto mokesčio tarifų 2020 metams nustatymo“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 27 d.]. Prieiga per internetą: <<https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/finansai-ir-turtas/mokesčiai-ir-parama/>>.

⁹³ Šakių rajono savivaldybės tarybos 2019 gegužės 24 d. sprendimas Nr. T–199 „Dėl nekilnojamojo turto mokesčio tarifų nustatymo 2020 metams“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 31 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.sakiai.lt/teises-aktai/ts>>.

⁹⁴ Joniškio rajono savivaldybės tarybos 2019 gegužės 30 d. sprendimas Nr. T–80 „Dėl nekilnojamojo turto mokesčio tarifo 2020 metams nustatymo“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 30 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.joniskis.lt/lit/Tarybos-sprendimai>>.

ar yra nepilnamečiai: 0,15 ha – Rokiškio mst., Pandėlio mst., Obelių mst.; 0,5 ha – kaimo vietovėje, jų žemės sklypai neapmokestinami⁹⁵.

Kauno rajono savivaldybės taryba savo sprendime 2019 m. gegužės 14 d. nustatė, kad fiziniams asmenims, kurių šeimose mokesčio laikotarpio pradžioje nėra darbingų asmenų ir kuriems nustatytas 0–40 proc. darbingumo lygis arba kurie yra sukakę senatvės pensijos amžių ar yra nepilnamečiai, 2020 metais neapmokestinamasis žemės sklypo dydis – 8 arai⁹⁶.

Kauno miesto savivaldybės taryba savo sprendime 2019 m. gegužės 14 d. nustatė mažesnę nekilnojamojo turto mokesčio tarifą, t. y. 0,7 proc. nekilnojamojo turto mokesčio vertės nekilnojamajam turtui, esančiam Naujamiestyje ir Senamiestyje, naudojamam vykdant šią veiklą: 1) knygų mažmeninę prekybą specializuotose parduotuvėse; 2) mažmeninę prekybą suvenyrais specializuotose parduotuvėse; 3) antikvarinių daiktų mažmeninę prekybą; 4) maitinimo ir gėrimų teikimo veiklą; 5) komercinių meno galerijų veiklą (meno dirbinių eksponavimas ir pardavimas)⁹⁷. Taip pat Kauno miesto savivaldybė nustatė mažesnę nekilnojamojo turto mokesčio tarifą smulkiojo verslo subjektams – verslininkams ir labai mažoms įmonėms, atitinkančioms Lietuvos Respublikos smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymo reikalavimus, – 0,7 proc. nekilnojamojo turto mokesčio vertės⁹⁸.

Klaipėdos rajono savivaldybės taryba savo sprendime 2019 m. gegužės 30 d. atleido biudžetines įstaigas nuo žemės mokesčio. Taip pat Klaipėdos rajono savivaldybės taryba nustatė lengvatinį tarifą 0,3 proc. nekilnojamojo turto mokesčio vertės fiziniams asmenims ir labai mažoms įmonėms⁹⁹.

⁹⁵ Rokiškio rajono savivaldybės tarybos 2019 m. gegužės 31 d. sprendimas Nr. TS-129 „Dėl žemės mokesčio tarifo nustatymo ir neapmokestinamų žemės sklypų dydžių 2020 metams.“ [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 11 d.]. Prieiga per internetą: < http://www.rokiskis.lt/lt/teisine-pagalba/teises-aktai_4684/teises-aktai.html>.

⁹⁶ Kauno rajono savivaldybės tarybos 2019 m. gegužės 30 d. sprendimas Nr. TS-164 „Dėl žemės mokesčio 2020 m. tarifų nustatymo“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 13 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.krs.lt/savivaldybe/struktura-ir-kontaktai/administracijos-direktorius/biudzeto-ir-finansu-skyrius/atmintin%C4%97s/>>.

⁹⁷ Kauno miesto savivaldybės tarybos 2019 m. gegužės 14 d. sprendimas Nr. T-202 „Dėl nekilnojamojo turto mokesčio tarifų 2020 metams nustatymo“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 25 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.kaunas.lt/verslas-finansai/finansai-ir-mokesciai/>>

⁹⁸ *Ibid.*

⁹⁹ Klaipėdos rajono savivaldybės tarybos sprendimas 2019 gegužės 30 d. sprendimas Nr. T11-135 „Dėl nekilnojamojo turto mokesčio tarifų 2020 metams nustatymo“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 4 d.]. Prieiga per internetą: < <https://klaipedos-r.lt/index.php?2573886997>>.

Tauragės rajono savivaldybės taryba savo sprendime 2019 m. balandžio 16 d. atleido nuo žemės mokesčio garbės piliečius, turinčius nuosavybės teise vieną namų valdos žemės sklypą Tauragės rajone¹⁰⁰.

Vilniaus miesto savivaldybės taryba savo sprendime 2019 gegužės 15 d. nusprendė mažinti 70 proc. žemės mokestį mokėtojams tik tai žemės daliai, kuri patenka į teritorijų planavimo dokumentuose numatytas neurbanizuojamas ir urbanizuojamas infrastruktūros teritorijas¹⁰¹.

Elektrėnų rajono savivaldybės taryba nustatė lengvatinį tarifą 50 proc. labai mažoms įmonėms ir ši statusą atitinkantiems verslininkams – fizinių asmenų komercinio naudojimo nekilnojamajam turtui¹⁰².

Išnagrinėjus savivaldybių tarybų sprendimus dėl visuotinių lengvatų, savivaldybių, kurios nustato lengvatas atskiroms grupės asmenų, vykdančių tam tikrą veiklą, yra nedaug. Savivaldybių tarybų sprendimuose dažniausiai yra nustatomos individualaus pobūdžio lengvatos, o ne visuotinio pobūdžio lengvatos, kurios yra nustatomos savivaldybės teritorijoje.

3.2. Individualaus pobūdžio savivaldybių lengvatos

Savivaldybių tarybos nustato individualaus pobūdžio lengvatas, kurios taikomos mokesčio mokėtojo prašymu, paduodant prašymą į tą savivaldybę, kurios kompetencijai priklauso nagrinėjamas klausimas. Savivaldybės tarybos gali teikti šių mokesčių lengvatas – žemės, nekilnojamojo turto, paveldimo turto¹⁰³. Pavyzdžiui, jeigu mokesčio mokėtojas nori, kad jį atleistų nuo žemės mokesčio, jis turi kreiptis į tos savivaldybės tarybą, kurios teritorijoje yra žemės sklypas. Tokia pati tvarka galioja ir su kitais vietiniais mokesčiais, t.y. nekilnojamojo

¹⁰⁰ Tauragės rajono savivaldybės tarybos 2019 m. balandžio 16 d. sprendimas Nr. 1–154 „Dėl žemės mokesčio tarifų ir lengvatų nustatymo 2020 metams“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 23 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.taurage.lt/go.php/lit/Zemes-mokestis/1>>.

¹⁰¹ Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2019 gegužės 15 d. sprendimas Nr. 1–34 „Dėl žemės mokesčio tarifų 2020 metams nustatymo“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 30 d.]. Prieiga per internetą: <<https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/finansai-ir-turtas/mokesčiai-ir-parama/>>.

¹⁰² Elektrėnų rajono savivaldybės tarybos sprendimas 2019 gegužės 28 d. Nr. VI.TS–27 „Dėl mokesčio tarifų 2020 metams nustatymo“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 3 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.elektrenai.lt/go.php/lit/Teises-aktu-paieka-nuo-2015-metu>>.

¹⁰³ Vilniaus miesto savivaldybės tarybos sprendimas 2011 rugpjūčio 31 d. Nr. 1–171 „Dėl mokesčių lengvatų teikimo taisyklių patvirtinimo.“ [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 26 d.]. Prieiga per internetą: <<https://vilnius.lt/vaktai2011/DefaultLite.aspx?Id=3&DocId=30200101>>.

turto, paveldimo turto mokesčiais. Šioje magistro dalyje aptarsime Vilniaus miesto savivaldybės tarybos nustatytas individualias lengvatas nuo 2009 m. iki 2019 m., siekiant nustatyti realų teikiamų lengvatų skaičių, kokias sumas numato ir kiek pinigų praranda savivaldybės biudžetas.

Vilniaus miesto savivaldybės taryba, siekdama objektyviai vertinti prašymus suteikti mokestines lengvatas, yra priėmusi Mokesčių lengvatų teikimo taisykles, kuriose nustatyti kriterijai ir sąlygos, kurias turi atitikti asmenys tam, kad būtų pradėta jų prašymų nagrinėjimo, t. y. Tarybos sprendimo projekto svarstymo procedūra Vilniaus miesto savivaldybės tarybos komitetuose. Remiantis mokesčių lengvatų teikimo taisyklėmis, vien prašymo paduoti nepakanka. Fizinis asmuo prie motyvuojamojo prašymo suteikti mokesčio lengvatą privalo pridėti:

- 1) žemės ar nekilnojamojo turto mokesčio deklaracijų kopijas, Vilniaus apskrities valstybinės mokesčių inspekcijos Vilniaus skyriaus pažymą apie paveldimo turto apmokestinamąją vertę, jei kreipiamasi dėl paveldimo turto mokesčio;
- 2) pažymas apie fizinio asmens ir jo šeimos narių gaunamas pajamas (įskaitant socialines išmokas);
- 3) pažymas iš Vilniaus teritorinės darbo biržos apie fizinio asmens ir jo šeimos narių registravimąsi darbo biržoje ir nedarbo draudimo išmokų gavimą;
- 4) kitus dokumentus, nurodančius atitikimą vienam iš šių kriterijų, kurie patvirtintų, kad:
 - a) mokesčio mokėtojo šeimoje vienus metus ar ilgiau yra bedarbių asmenų;
 - b) mokesčio mokėtojo šeimoje yra asmenų, kuriems nustatytas 0–40 proc. darbingumo lygis;
 - c) mokesčio mokėtojas yra nepilnametis ir jo šeimoje nėra darbingų asmenų (prie darbingų asmenų nepriskiriami mokymo įstaigų dieninių skyrių moksleiviai ir studentai iki 24 metų amžiaus)¹⁰⁴.

Juridinis asmuo prie motyvuojamojo prašymo suteikti mokesčio lengvatą privalo pridėti:

- 1) žemės ar nekilnojamojo turto mokesčio deklaracijų kopijas;
- 2) pažymą apie atsiskaitymą su Valstybės ir savivaldybių biudžetais bei fondais;
- 3) pažymas apie vidutinį darbuotojų mėnesio atlyginimą;
- 4) pažymą apie juridinio asmens buveinės Vilniaus mieste įregistravimą;
- 5) pažymas apie darbuotojų deklaruojamą gyvenamąją vietą

¹⁰⁴ *Ibid.*

6) kitus dokumentus, kurie patvirtintų, kad:

- a) savivaldybė dalyvauja juridinio asmens inicijuojamuose investiciniuose projektuose;
- b) savivaldybė turi turtinių ar finansinių įsipareigojimų juridiniam asmeniui;
- c) objektai priklauso socialinę, visuomeninę, kultūrinę, sportinę veiklą vykdančioms ne pelno organizacijoms arba kitų juridinių asmenų objektai yra unikalūs ir / ar reikšmingi socialine, visuomenine, kultūrine ir sportine veikla;
- d) juridinis asmuo pasirašęs bendradarbiavimo sutartį su savivaldybe¹⁰⁵.

Tam, kad fizinis asmuo galėtų pretenduoti į lengvatos suteikimą, jis turi atitikti šias sąlygas: jeigu mokesčio suma yra 90 Eur ir didesnė, fizinio asmens kiekvieno šeimos nario mėnesio pajamos (atskaičius mokesčius) yra mažesnės už dvigubą valstybės remiamų pajamų dydį, mokesčio mokėtojas ne trumpiau kaip vienus metus yra deklaravęs gyvenamąją vietą Vilniaus miesto savivaldybėje, mokesčio mokėtojui ir jo šeimai priklauso ne daugiau negu vienas nekilnojamojo turto vienetas, kuris yra vienintelė mokesčio mokėtojo ir jo šeimos narių gyvenamoji vieta¹⁰⁶.

Taigi, galime matyti, kad skiriasi fizinių ir juridinių asmenų privalomų pateiktų dokumentų tvarka, norint pasinaudoti lengvata, reikia atitikti būtinas sąlygas, kitu atveju jeigu prašymas neatitinka nustatytų kriterijų arba yra nepateikti visi būtini dokumentai, toks prašymas nėra nagrinėjamas. Jeigu struktūrinis savivaldybės padalinys išnaginėjęs prašymą nustato, kad yra pagrindas mokesčio lengvatai taikyti, yra rengiamas atitinkamas savivaldybės tarybos sprendimo projektas. Projektą svarsto visi savivaldybės komitetai, o sprendimą priima savivaldybės taryba.

Vilniaus miesto savivaldybės taryba 2009 metais¹⁰⁷ atleido 10 mokesčių mokėtojų nuo nekilnojamojo turto mokesčio, iš jų 9 juridinius asmenis: 1) UAB „SEB Lizingas“ – 150 215,48 Eur; 2) UAB „Vilniaus kapitalinė statyba“ – 23 372,34 Eur; 3) UAB „Universali arena“ – 182 049,35 Eur; 4) UAB "Versenta" – 16 276,65 Eur; 5) UAB „Vilniaus autobusai“ – 36 653,44 Eur; 6) UAB „Vilniaus troleibusai“ – 105 503,94 Eur; 7) UAB „Vilniaus parkai“ – 28 541,76 Eur; 8) VšĮ „Vito Gerulaičio vardo teniso akademija“ – 90 330,17 Eur; 9) Lietuvos sporto draugija „Žalgiris“ – 17 853,63 Eur ir vieną fizinį asmenį – 340,01 Eur. Iš viso 651 13,76

¹⁰⁵ *Ibid.*

¹⁰⁶ *Ibid.*

¹⁰⁷ Vilniaus miesto savivaldybės Tarybos sprendimais 2009-2018 metais juridiniams bei fiziniams asmenims suteiktos mokesčių lengvatos. Prieiga per internetą: <<https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/finansai-ir-turtas/mokesciai-ir-parama/mokesciu-lengvatu-teikimas/>>. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 28 d.].

Eur¹⁰⁸. Nuo valstybinės žemės nuomos mokesčio atleido UAB „Vilniaus autobusai“ 21 378,88 Eur ir UAB „Vilniaus troleibusai“ 36 946,25 Eur. Iš viso 58 325,13 Eur. Nuo paveldimo turto mokesčio buvo atleisti 9 mokesčių mokėtojai, bendra suma – 10 411,83 Eur. Iš viso Vilniaus miesto savivaldybės 2009 metais suteiktų lengvatų suma yra 719 873,71 Eur.

Vilniaus miesto savivaldybės taryba 2010 metais¹⁰⁹ atleido 18 mokesčių mokėtojų, iš jų yra 15 juridinių asmenų: 1) UAB „SEB Lizingas“ – 150 217,22 Eur; 2) UAB „Vilniaus kapitalinė statyba“ – 23 405,06 Eur; 3) UAB „Universali arena“ – 126 580,75 Eur; 4) VšĮ „Krepšinio rytas“ – 19 713,57 Eur; 5) UAB „Vilniaus parkai“ – 28 541,76 Eur; 6) UAB „Body & Soul“ – 9 181,53 Eur; 7) UAB birža „Būsta“ – 4 414,39 Eur; 8) UAB „Avarija“ – 26 149,21 Eur; 9) UAB „Žalgirio sporto arena“ – 34 629,46 Eur; 10) Lietuvos sporto draugija „Žalgiris“ – 17 853,63 Eur; 11) VšĮ „Vito Gerulaičio vardo teniso akademija“ – 90 330,17 Eur; 12) UAB „Vilniaus autobusai“ – 36 634,33 Eur; 13) UAB „Vilniaus troleibusai“ – 105 944,45 Eur; 14) UAB „Lazdynų laisvalaikio centras“ – 100 845,69 Eur; iš jų 4 fiziniai mokesčio mokėtojai – 284,41 Eur; 662,65 Eur; 455,57 Eur. Iš viso 783 404,48 Eur. Nuo žemės mokesčio buvo atleisti 3 mokesčio mokėtojai – 1 513,97 Eur; 247,05 Eur; 143,94 Eur. Bendra suma – 1 904,96 Eur. Nuo valstybinės nuomos žemės mokesčio atleisti 2 juridiniai asmenys UAB „Avarija“ – 2 578,02 Eur ir UAB „Vilniaus autobusai“ – 58 325,13 Eur, ir vieną fizinį asmenį – 210,25 Eur. Nuo paveldimo turto mokesčio buvo atleisti 5 fiziniai asmenys, kurių bendra suma yra 3 495,09 Eur. Iš viso Vilniaus miesto savivaldybės 2010 metais suteiktų lengvatų suma yra 849 917,92 Eur.

Vilniaus miesto savivaldybės taryba 2011 metais¹¹⁰ atleido 9 mokesčių mokėtojus, iš jų yra 5 juridiniai asmenys: 1) UAB „Vilniaus vystymo kompanija“ – 117 995,83 Eur; 2) UAB „Rasų ūkis“ – 1 812,44 Eur; 3) UAB „Lazdynų laisvalaikio centras“ – 60 066,90 Eur; 4) UAB „Vilniaus viešasis transportas“ – 130 797,03 Eur; 5) VšĮ „Vito Gerulaičio vardo teniso akademija“ – 124 684, 89 Eur, kiti 4 mokesčio mokėtojai yra fiziniai asmenys – 547,96 Eur; 80,51 Eur; 320,90 Eur; 379,98 Eur. Bendra suma yra 436 686, 46 Eur. Nuo valstybinės žemės nuomos atleido 2 mokesčių mokėtojus: 1) Lietuvos radijo ir televizijos centrą – 13 171, 05 Eur ir 2) UAB „Vilniaus viešasis transportas“ – 58 325, 13 Eur. Bendra suma – 71 496,18 Eur. Nuo paveldimo turto mokesčio atleido 6 mokesčių mokėtojus, bendrai jų suma yra 28 375,52

¹⁰⁹ *Ibid.*

¹¹⁰ *Ibid.*

Eur. Iš viso Vilniaus miesto savivaldybės 2011 metais suteiktų lengvatų suma yra 536 588,16 Eur.

Vilniaus miesto savivaldybės tarybos sprendimu 2012 metais¹¹¹ atleido 13 mokesčio mokėtojų nuo nekilnojamojo turto mokesčio, iš jų 10 juridinių asmenų: 1) UAB „Vilniaus vystymo kompanija“ – 117 995,83 Eur; 2) UAB „Universali arena“ – 52 196,48 Eur; 3) UAB „Vilniaus pramogų arena“ – 12 430,49 Eur; 4) Lietuvos sporto draugija „Žalgiris“ – 11 920,76 Eur; 5) UAB „Versenta“ – 4 601,48 Eur; 6) UAB Bernardinų 10 – 1 877,61 Eur; 7) UAB Vilniaus parkai – 13 012,05 Eur; 8) UAB „Iskados“ gamybinis ir techninis centras – 8 637,34 Eur; 9) UAB Lazdynų laisvalaikio centras – 28 665,43 Eur; 10) UAB „Vilniaus viešasis transportas“ – 145 918,10 Eur; kiti paminėti 3 bus fiziniais asmenys – 83,70 Eur, 310,47 Eur, 160,45 Eur. Bendra suma – 397 810,18 Eur. Nuo žemės mokesčio buvo atleisti 5 fiziniai asmenys – 283,25 Eur, 658,89 Eur, 408,94 Eur, 268,48 Eur, 125,12 Eur. Bendra suma 1 744,67 Eur. Nuo valstybinės žemės nuomos mokesčio buvo atleistas UAB „Vilniaus viešasis transportas“ – 58 325,13 Eur. Nuo paveldimo turto mokesčio buvo atleisti 6 mokesčio mokėtojai – 371,29 Eur, 747,22 Eur, 1 314,87 Eur, 351,89 Eur, 432,98 Eur, 1 030,76 Eur. Bendra suma 4 249, 02 Eur. Iš viso Vilniaus miesto savivaldybė 2012 metais suteikė lengvatų už 462 129,00 Eur sumą.

Vilniaus miesto savivaldybės tarybos sprendimu 2013 metais¹¹² atleido 8 mokesčių mokėtojus nuo nekilnojamojo turto mokesčio: 1) UAB „Vilniaus vystymo kompanija“ – 117 995,83 Eur; 2) UAB „Universali arena“ – 52 202,27 Eur; 3) UAB „Vilniaus parkai“ – 8 940,57 Eur; 4) UAB „Vilniaus pramogų arena“ – 15 114,69 Eur; 5) Lietuvos sporto draugija „Žalgiris“ – 8 999, 36 Eur; 6) VšĮ „Krepšinio rytas“ – 8 262,28 Eur; 7) UAB „Start Vilnius“ – 63 651,82 Eur; 8) UAB „Ida Basar“ – 8 343,95 Eur. Atleido 2 mokesčių mokėtojus nuo paveldimo turto mokesčio – bendra suma 2454,24 Eur. Nuo valstybinės žemės nuomos mokesčio atleistas 1 juridinis asmuo – UAB „Start Vilnius“, suma – 2 388,79 Eur. Iš viso Vilniaus miesto savivaldybė savo biudžeto sąskaita atleido 10 mokesčių mokėtojų, bendra suteiktų lengvatų suma yra 288 353,80 Eur.

Vilniaus miesto savivaldybės tarybos sprendimu 2014 metais¹¹³ atleido 9 mokesčio mokėtojus nuo nekilnojamojo turto mokesčio: 1) UAB „Vilniaus viešasis transportas“ – 144 497,51 Eur (2013 m.) ir 173 642,26 Eur (2014 m.); 2) UAB „Vilniaus vystymo kompanija“ –

¹¹¹ *Ibid.*

¹¹² *Ibid.*

¹¹³ *Ibid.*

147 494,79 Eur; 3) UAB „Start Vilnius“ – 179 750,35 Eur; 4) UAB „Vilniaus parkai“ – 8 778,96 Eur; 5) Lietuvos sporto draugija „Žalgiris“ – 20 248,49 Eur; 6) UAB „Vilniaus pramogų arena“ – 17 031, 97 Eur; 7) UAB „Universali arena“ – 65 245, 60 Eur; 8) VšĮ „Vito Gerulaičio teniso akademija“ – 178 882,96 Eur; 9) VšĮ „Krepšinio rytas“ – 8 262,28 Eur. Bendra suma – 943 775,17 Eur. Nuo paveldimo turto mokesčio buvo atleisti 6 fiziniai asmenys, bendra suma 22 803,48 Eur. Nuo valstybinės žemės nuomos mokesčio atleisti 2 juridiniai asmenys – UAB „Vilniaus viešasis transportas“ – 116 650,26 (už 2013–2014 m.) ir UAB „Start Vilnius“ 1 604, 49 Eur, bendra suma siekia 118 254,75 Eur. Iš viso Vilniaus miesto savivaldybė savo biudžeto sąskaita atleido 15 mokesčių mokėtojų, bendra suma yra 1 085 189,08 Eur.

Vilniaus miesto savivaldybės tarybos sprendimu 2015 metais¹¹⁴ atleido 7 mokesčių mokėtojus nuo nekilnojamojo turto mokesčio: 1) UAB „Vilniaus vystymo kompanija“ – mokesčio suma 116 947,00 Eur; 2) VšĮ „Krepšinio rytas“ – mokesčio suma 20655,70 Eur; 3) Lietuvos sporto draugija „Žalgiris“ – mokesčio suma 11 249,15 Eur; 4) UAB „Vilniaus pramogų arena“ – 11 504,00 Eur; 5) UAB „Universali arena – mokesčio suma 65 246,00 Eur; 6) VšĮ „Vito Gerulaičio vardo teniso akademija“ – 122 452,00 Eur; 7) UAB „Domus extra“ (Compensa koncertų salė) – 15 278,08 Eur. Iš viso – 363 331,93 Eur. Taip pat Vilniaus miesto savivaldybė atleido 2 mokesčio mokėtojus nuo paveldimo turto mokesčio – 1 299,81 Eur ir 1 575,24 Eur. Iš viso 2015 Vilniaus miesto savivaldybė savo biudžeto sąskaita atleido 9 mokesčių mokėtojus, bendra suma – 366 206,98 Eur.

Nagrinėjant 2016 metų¹¹⁵ Vilniaus miesto savivaldybės tarybos sprendimą dėl suteiktų mokesčių lengvatų fiziniams ir juridiniams asmenims, matyti, kad nuo nekilnojamojo turto mokesčio iš viso yra atleisti 2 mokesčių mokėtojai: 1) Lietuvos sporto draugija „Žalgiris“, mokesčio suma yra 18105,00 Eur; 2) UAB „MMC projektai“, suma yra 9932,00 Eur. Vilniaus miesto savivaldybės sprendime yra pastaba, kurioje pažymima, kad ji su Lietuvos sporto draugija „Žalgiris“ pasirašė bendradarbiavimo sutartį, kuria draugija įsipareigojo renovuoti visas patalpas, kuriose vyksta kūno kultūros ir sporto užsiėmimai ir į pastato infrastruktūrą 2016 metais investuoti 2500 Eur bei suteikti nemokamų paslaugų, kurių vertė sudaro 57 tūkst. Eur. Bendra suma, kuri susidaro Vilniaus miesto savivaldybei atleidus mokesčių mokėtojus nuo nekilnojamojo turto mokesčio, yra 18 105,00 Eur. UAB „MMC projektai“ Vilniaus miesto

¹¹⁴ *Ibid.*

¹¹⁵ *Ibid.*

savivaldybė atleido ir nuo valstybinės žemės nuomos mokesčio – 4188 Eur. Bendra suma, kurią sudaro Vilniaus miesto savivaldybės suteiktos lengvatų mokesčių mokėtojams, yra 22293,00 Eur.

Nagrinėjant 2017 metų¹¹⁶ Vilniaus miesto savivaldybės tarybos sprendimą dėl suteiktų mokesčių lengvatų fiziniams ir juridiniams asmenims, matyti, kad nuo nekilnojamojo turto mokesčio iš viso yra atleisti 2 mokesčių mokėtojai: 1) Lietuvos sporto draugiją „Žalgiris“, mokesčio suma yra 9814,00 Eur; 2) UAB „MMC projektai“, mokesčio suma yra 9105,00 Eur. Bendra suma, kurią sudaro Vilniaus miesto savivaldybės atleidimas nuo nekilnojamojo turto mokesčio, yra 18919,00 Eur. UAB „MMC projektai“ Vilniaus miesto savivaldybė atleido ne tik nuo nekilnojamojo turto mokesčio, bet ir nuo valstybinės žemės nuomos mokesčio – 4188,00 Eur. 2017 metais Vilniaus miesto savivaldybė savo biudžeto sąskaita atleido nuo mokesčių 2 mokesčių mokėtojus už 23107,00 Eur sumą.

Nagrinėjant 2018 metų¹¹⁷ Vilniaus miesto savivaldybės tarybos sprendimą dėl suteiktų mokesčių lengvatų fiziniams ir juridiniams asmenims, matyti, kad nuo nekilnojamojo turto mokesčio iš viso yra atleisti 2 mokesčių mokėtojai. Vilniaus miesto savivaldybė atleido: 1) Lietuvos sporto draugiją „Žalgiris“, mokesčio suma 8173,00 Eur; 2) VšĮ „Vilniaus Jeruzalės meno centras“, mokesčio suma siekia 4588,04 Eur. Bendra suma 12761,04 Eur. Atleido Lietuvos laisvės kovų Miško brolių draugiją nuo valstybinės žemės nuomos mokesčio, kurio dydis yra 3835,63 Eur. Atleido fizinį asmenį nuo paveldimo turto mokesčio, suma – 1257,00 Eur. 2018 metais savivaldybė savo biudžeto sąskaita atleido nuo mokesčių 4 mokesčių mokėtojus už 17853,67 Eur sumą.

Nagrinėjant 2019 metų¹¹⁸ Vilniaus miesto savivaldybės tarybos sprendimą dėl suteiktų mokesčių lengvatų fiziniams ir juridiniams asmenims, galima matyti, kad nuo nekilnojamojo turto mokesčio iš viso yra atleisti 3 mokesčių mokėtojai. Vilniaus miesto savivaldybė atleido 3 juridinius asmenis: 1) Lietuvos sporto draugiją „Žalgiris“, mokesčio suma yra 9814,00 Eur; 2) VšĮ „Orūs namai“, mokesčio suma yra 484,00 Eur; 3) UAB „MMC projektai“, mokesčio suma yra 5614,00 Eur. Bendra suma yra 15912,00 Eur. Taip pat Vilniaus miesto savivaldybė atleido 2 mokesčių mokėtojus nuo paveldimo turto mokesčio – 1922,00 Eur ir 1525,00 Eur, ką tokiais atleido, duomenys neskelbiami. Bendra suma 3447,00 Eur. Iš viso Vilniaus miesto

¹¹⁶ *Ibid.*

¹¹⁷ *Ibid.*

¹¹⁸ *Ibid.*

savivaldybė savo biudžeto sąskaita atleido 5 žmones, galimai nesurinktų mokesčių suma siekia 19359,00 Eur.

Kartais savivaldybės taryboms priimant sprendimus dėl nekilnojamojo turto ir žemės mokesčio tarifų nusprendžiama, kokį konkretų mokesčio mokėtoją (-us) atleisti nuo nekilnojamojo turto ar žemės mokesčio. Pavyzdžiui, Elektrėnų rajono savivaldybė 2019 m. gegužės 28 d. sprendime dėl „Nekilnojamojo turto mokesčio tarifų 2020 metams nustatymo“¹¹⁹ nutarė atleisti nuo 2020 metų nekilnojamojo turto mokesčio Elektrėnų savivaldybės kontroliuojamą uždarają akcinę bendrovę „Elektrėnų komunalinis ūkis“. Trakų rajono savivaldybė savo biudžeto sąskaita atleido nuo nekilnojamojo turto mokesčio Trakų rajono savivaldybės kontroliuojamas uždarašias akcines bendroves: UAB „Trakų autobusai“, UAB Trakų šilumos tinklai, UAB „Trakų paslaugos“, UAB „Trakų vandenys“¹²⁰.

Apibendrinant Vilniaus miesto savivaldybės tarybos sprendimus dėl nekilnojamojo turto, žemės, paveldimo turto mokesčių lengvatų nuo 2009 m. iki 2019 m., galima daryti išvadas, kad nuo 2010 metų suteiktų lengvatų suma kiekvienais metais mažėdavo, 2014 metais ta suma gerokai padidėjo iki 1 085 189,08 Eur, o jau 2015 metais suteiktų lengvatų sumos pradėjo vėl mažėti. Didžiausias mokesčių mokėtojų atleidimo nuo nekilnojamojo turto mokesčio skaičius buvo 19; 2016–2018 metais buvo atleisti 2 mokesčių mokėtojai. Pati didžiausia suma buvo 2014 metais – 943 775,17 Eur, pati mažiausia 2018 metais – 12 761,04 Eur. Nuo žemės mokesčio mokesčių mokėtojai labai retai atleidžiami, pavyzdžiui, 2010 m. buvo atleisti 3, 2012 m. – 5, 2014 m. – 3, 2016 m. – 1, 2017 m. – 1 mokesčių mokėtojas. Pavyzdžiui, 2009, 2011, 2013, 2015, 2018, 2019 metais nuo žemės mokesčio nebuvo atleistas nei vienas mokesčių mokėtojas. Nuo paveldimo turto mokesčio mokesčių mokėtojai nėra dažnai atleidžiami, didžiausias asmenų skaičius yra 6, t. y. 2011, 2012, 2014 m., mažiausiais skaičius yra 1, pavyzdžiui, 2018 m. didžiausia suma yra 2011 m. – 28 375,52 Eur, mažiausia 2018 m. – 1257,00 Eur. 2016–2017 metais nebuvo atleistas nei vienas mokesčių mokėtojas.

Pažymėtina, kad savivaldybės taryba priima sprendimą suteikti mokestinę lengvatą išimtiniais atvejais. Tačiau neretai yra kritikuojama tokių sprendimų procedūra, nes savivaldybės tarybos nariai neprivalo nurodyti savo motyvų dėl priimamų sprendimų, tokie

¹¹⁹ Elektrėnų rajono savivaldybės tarybos sprendimas 2019 gegužės 28 d. Nr. VI.TS–27 „Dėl mokesčio tarifų 2020 metams nustatymo“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 3 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.elektrenai.lt/go.php/lit/Teises-aktu-paieka-nuo-2015-metu>>.

¹²⁰ Trakų rajono savivaldybės tarybos 2019 balandžio 25 d. sprendimas Nr. S1E–21 „Dėl nekilnojamojo turto mokesčio tarifo 2020 metams“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 24 d.]. Prieiga per internetą: <<https://teisineinformacija.lt/trakai/>>.

motyvai nenurodomi net sprendimų projektų rengėjams¹²¹. Savivaldybės tarybos sprendime yra įrašomas vienas sakinytis: „nuspręsta atleisti / sumažinti arba nuspręsta neatleisti / nesumažinti“. Jokie argumentai, motyvai nėra nurodomi ir nėra galimybės patikrinti, kokiais motyvais remiantis buvo vadovautasi, nėra įpareigojimo, kad būtų nustatyti motyvai.

¹²¹ SUDAVIČIUS, B. Savivaldybių mokesstinė kompetencija: savivaldybių tarybų veikla įgyvendinant mokesčių įstatymus. Iš Nepriklausomos Lietuvos teisė: praeitis, dabartis ir ateitis: recenzuotų mokslinių straipsnių rinkinys Liber Amicorum profesoriui Jonui Prapiesčiui. Vilnius: Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Alumni draugija, 2012, p. 317.

IŠVADOS

1. Mokesčiai – tai privalomi mokėjimai į valstybės ir savivaldybių biudžetus. Mokesčių sistema apima daug mokesčių rūšių, mokesčiai yra klasifikuojami pagal įvairius požymius. Mokesčio turinį sudaro tokie elementai – subjektas, objektas, šaltinis, apmokestinimo vienetą, tarifas, lengvatos, surinkimo būdas, nustatymo metodas, laikotarpis. Mokesčiai išskiriami į valstybinius, kurie yra mokami į valstybės biudžetą, ir vietinius mokesčius, kurie yra mokami į savivaldybių biudžetus. Iš viso mokesčių sistemoje yra 22 mokesčiai, 8 iš jų yra surenkami į savivaldybių biudžetus.
2. Europos vietos savivaldos chartijoje yra numatyta, kad savivaldybių taryboms leista turėti nuosavų piniginių išteklių, kuriuos savo nuožiūra galės disponuoti, neperžengdamos įstatyme numatytą įgaliojimą. Valstybės ir savivaldybių interesai yra derinami, valstybė remia savivaldybes. Remiantis Konstitucija, Konstitucinio Teismo nutarimais ir kitais šaltiniais, savivaldybių biudžetai yra savarankiški, tačiau savivaldybių savarankiškumas biudžeto srityje nėra absoliutus.
3. Savivaldybių taryboms yra suteikiama mokestinė kompetencija susijusia su atskirų mokesčių elementų nustatymu. Savivaldybių tarybos gali nustatyti vieną iš būtinų mokesčio elementų, t. y. mokesčio tarifą:
 - 3.1. Gyventojų pajamų mokestis iš veiklos, vykdomos pagal verslo liudijimą. Šiuo atveju verslo liudijimo pajamų mokesčio fiksuotą tarifą nustato kiekviena savivaldybės taryba atsižvelgdama į gyventojų pajamų mokesčio įstatyme nustatytus kriterijus.
 - 3.2. Nekilnojamojo turto mokestis. Konkretų tarifą yra pavesta nustatyti savivaldybių taryboms neperžengiant įstatyme numatyti ribų, t. y. gali nustatyti nuo 0,3 proc. iki 3 proc. Nustatant nekilnojamojo turto mokesčio tarifus savivaldybė turi įvertinti NT mokesčio įstatyme nustatytus kriterijus, pagrindiniai yra tokie: NT paskirtis, NT naudojimas, NT techninė būklė, NT buvimas savivaldybės teritorijoje.
 - 3.3. Žemės mokestis. Konkrečius žemės mokesčio tarifus yra pavesta nustatyti savivaldybių taryboms, laikantis Žemės mokesčio įstatyme nustatytų žemės mokesčio tarifų dydžių. Žemės mokesčio įstatyme yra numatytas tarifas nuo 0,01 proc. iki 4 proc. žemės vertės. Žemės mokesčio tarifai nustatomi atsižvelgiant į tokius pagrindinius kriterijus – pagrindinę žemės naudojimo paskirtį, žemės (ne)naudojimą, sklypo buvimo vietą.

4. Savivaldybių veikla įgyvendinant mokesčių įstatymus dažniausiai yra siejama su mokesčių lengvatos nustatymu bei taikymu. Savivaldybių tarybos gali nustatyti visuotinio ir individualaus pobūdžio lengvatas, kurias suteikia savo biudžeto sąskaita. Savivaldybių tarybos suteikti mokesčio mokėtojams lengvatas gali tikrai trijų mokesčių atžvilgiu – žemės, nekilnojamojo turto, paveldimo turto. Visuotinio pobūdžio lengvatos yra taikomos tam tikroje savivaldybės teritorijoje. Visuotinio pobūdžio lengvatos yra taikomos be jokių papildomų mokesčių mokėtojų prašymų, jos yra dažniausiai priimamos kartu su žemės ir nekilnojamojo turto mokesčių tarifus patvirtinančiais savivaldybių tarybų sprendimais. Individualios savivaldybių lengvatos yra taikomos mokesčių mokėtojo prašymu. Savivaldybių tarybos teikia lengvatas remiantis individualiais konkrečios savivaldybės patvirtintais kriterijais. Išnagrinėjus detaliau kiek ir kokio pobūdžio lengvatų buvo suteikta, galima daryti išvadą, kad praktikoje mokesčių lengvatų teikimas nėra dažnas procesas. Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad savivaldybių taryboms savo sprendimuose dėl individualių lengvatų (ne)taikymo reikėtų nurodyti remiantis kokiais motyvais mokesčio mokėtojui (ne)suteikiama mokesstinė lengvata. Tokiu būdu būtų įgyvendinamas draudimo piktnaudžiauti valdžia principas.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Teisės aktai:

1. Europos vietos savivaldos chartija. *Valstybės žinios*, 1999, Nr. 82–2418.
2. Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*, 1992, Nr. 33–1014.
3. Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymas. *Valstybės žinios*, 1990, Nr. 24–596; 2004, Nr. 4–47.
4. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74–2262.
5. Lietuvos Respublikos fizinių asmenų pajamų mokesčio laikinasis įstatymas. *Valstybės žinios*, 1990, Nr. 31–742.
6. Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymas. *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 73–3085.
7. Lietuvos Respublikos juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymas. *Valstybės žinios*, 1990, Nr. 24–601.
8. Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 61–1525.
9. Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2004, Nr. 63–2243.
10. Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto mokesčio įstatymas. *Valstybės žinios*, 2005, Nr. 76–2741.
11. Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto mokesčio įstatymo apibendrintas komentaras. *Valstybės žinios*, 2005, Nr. 76–2741.
12. Lietuvos Respublikos paveldimo turto mokesčio įstatymas. *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 123–5531.
13. Savivaldybių biudžetų pajamų nustatymo metodikos įstatymas. *Valstybės žinios*, 1997, Nr. 69–1743; 2001, Nr. 94–3307.
14. Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymas. *Valstybės žinios*. 1994, Nr. 60–1183.
15. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas. *Valstybės žinios*, 1990, Nr. 7–170.
16. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas. *Valstybės žinios*, 1994, Nr. 55–1049; 2008, Nr. 113–4290.
17. Lietuvos Respublikos žemės mokesčio įstatymas. *Valstybės žinios*, 1992, Nr. 21–612.

18. Vyriausybės 2002 m. lapkričio 19 d. nutarimas „Dėl Verslo liudijimų išdavimo gyventojams taisyklių ir veiklų, kuriomis gali būti verčiamasi turint verslo liudijimą, rūšių sąrašo“. *Valstybės žinos*, 2002, Nr. 112–4992.
19. Vilniaus miesto savivaldybės tarybos sprendimas 2011 rugpjūčio 31 d. Nr. 1–171 „Dėl mokesčių lengvatų teikimo taisyklių patvirtinimo.“ [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 26 d.]. Prieiga per internetą: <<https://vilnius.lt/vaktai2011/DefaultLite.aspx?Id=3&DocId=30200101>>.
20. Kauno miesto savivaldybės tarybos 2012 gegužės 24 d. sprendimas Nr. T–248 „Dėl 2013 metų nekilnojamojo turto mokesčio tarifų nustatymo.“ [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 21 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.kaunas.lt/verslas-finansai/finansai-ir-mokesciai/>>.
21. Kauno miesto savivaldybės tarybos 2013 gegužės 8 d. sprendimas Nr. T–274 „Dėl 2014 metų nekilnojamojo turto mokesčio tarifų nustatymo.“ [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 21 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.kaunas.lt/verslas-finansai/finansai-ir-mokesciai/>>.
22. Kauno miesto savivaldybės tarybos 2014 gegužės 8 d. sprendimas Nr. T–246 „Dėl 2015 metų nekilnojamojo turto mokesčio tarifų nustatymo.“ [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 21 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.kaunas.lt/verslas-finansai/finansai-ir-mokesciai/>>.
23. Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2014 m. gegužės 14 d. sprendimas Nr. 1–1797 „Dėl nekilnojamojo turto mokesčio tarifų 2015 metams nustatymo.“ [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 21 d.]. Prieiga per internetą: <<https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/finansai-ir-turtas/mokesciai-ir-parama/>>.
24. Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2016 m. gegužės 25 d. sprendimas Nr. 1–479 „Dėl nekilnojamojo turto mokesčio tarifų 2016 metams nustatymo.“ [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 21 d.]. Prieiga per internetą: <<https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/finansai-ir-turtas/mokesciai-ir-parama/>>.
25. Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2017 m. gegužės 31 d. sprendimas Nr. 1–971 „Dėl nekilnojamojo turto mokesčio tarifų 2018 metams nustatymo“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 23 d.]. Prieiga per internetą: <<https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/finansai-ir-turtas/mokesciai-ir-parama/>>.

26. Tauragės rajono savivaldybės tarybos 2019 m. balandžio 16 d. sprendimas Nr. 1–154 „Dėl žemės mokesčio tarifų ir lengvatų nustatymo 2020 metams“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 23 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.taurage.lt/go.php/lit/Zemes-mokestis/1>>.
27. Trakų rajono savivaldybės tarybos 2019 balandžio 25 d. sprendimas Nr. S1E–21 „Dėl nekilnojamojo turto mokesčio tarifo 2020 metams“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 24 d.]. Prieiga per internetą: <<https://teisineinformacija.lt/trakai/>>.
28. Prienų miesto savivaldybės tarybos 2019 balandžio 29 d. sprendimas Nr. T3–116 „Dėl 2020 metų nekilnojamojo turto mokesčio tarifų nustatymo“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 24 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.prienai.lt/go.php/lit/Teisine-informacija/>>.
29. Šiaulių miesto savivaldybės tarybos 2019 m. gegužės 2 d. sprendimas Nr. T–141 „Dėl 2020 metų nekilnojamojo turto mokesčio tarifų nustatymo“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 24 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.siauliai.lt/aktai/>>.
30. Kauno miesto savivaldybės tarybos 2019 m. gegužės 14 d. sprendimas Nr. T–202 „Dėl nekilnojamojo turto mokesčio tarifų 2020 metams nustatymo“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 25 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.kaunas.lt/verslas-finansai/finansai-ir-mokesciai/>>.
31. Kauno miesto savivaldybės tarybos 2019 gegužės 14 d. sprendimas Nr. T–201 „Dėl 2020 metų žemės mokesčio tarifų ir neapmokestinamojo žemės sklypo dydžio nustatymo“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 28 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.kaunas.lt/verslas-finansai/finansai-ir-mokesciai/>>.
32. Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2019 m. gegužės 15 d. sprendimas Nr. 1–39 „Dėl nekilnojamojo turto mokesčio tarifų 2020 metams nustatymo“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 27 d.]. Prieiga per internetą: <<https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/finansai-ir-turtas/mokesciai-ir-parama/>>.
33. Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2019 gegužės 15 d. sprendimas Nr. 1–34 „Dėl žemės mokesčio tarifų 2020 metams nustatymo“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 30 d.]. Prieiga per internetą: <<https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/finansai-ir-turtas/mokesciai-ir-parama/>>.
34. Lazdijų rajono savivaldybės tarybos 2019 gegužės 17 d. sprendimas Nr. 5TS–17 „Dėl 2020 metų žemės mokesčio tarifų nustatymo“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario

- 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lazdijai.lt/lit/Lazdiju-rajono-savivaldybes-tarybos-sprendimai/13117>>.
35. Vilniaus rajono savivaldybės tarybos 2019 m. gegužės 17 d. sprendimas Nr. T3–169 „Dėl nekilnojamojo turto mokesčio tarifų 2020 metams nustatymo“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 27 d.]. Prieiga per internetą: <<https://web.vrsa.lt/vaktai/>>.
36. Vilniaus rajono savivaldybės tarybos 2019 gegužės 21 d. sprendimas Nr. T3–168 „Dėl žemės mokesčio tarifų ir žemės mokesčio lengvatų 2020 metams nustatymo“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 3 d.]. Prieiga per internetą: <<https://web.vrsa.lt/vaktai/>>.
37. Šakių rajono savivaldybės tarybos 2019 gegužės 24 d. sprendimas Nr. T–199 „Dėl nekilnojamojo turto mokesčio tarifų nustatymo 2020 metams“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 31 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.sakiai.lt/teises-aktai/ts>>.
38. Elektrėnų rajono savivaldybės tarybos sprendimas 2019 gegužės 28 d. Nr. VI.TS–27 „Dėl mokesčio tarifų 2020 metams nustatymo“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 3 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.elektrenai.lt/go.php/lit/Teises-aktu-paiekano-2015-metu>>.
39. Širvintų rajono savivaldybės tarybos 2019 gegužės 28 d. sprendimas Nr. 1–37 „Dėl nekilnojamojo turto mokesčio tarifų nustatymo 2020 metams“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 31 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.sirvintos.lt/lt/taryba/sprendimai/2086>>.
40. Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos 2019 m. gegužės 30 d. sprendimas Nr. T2–165 „Dėl 2020 metų mokesčio laiko tarpio nekilnojamojo turto mokesčių tarifų nustatymo“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 5 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.klaipeda.lt/lt/tarybos-sprendimai/2019-m.-tarybos-sprendimai/2019-05-30/6335>>.
41. Klaipėdos rajono savivaldybės tarybos sprendimas 2019 gegužės 30 d. sprendimas Nr. T11–135 „Dėl nekilnojamojo turto mokesčio tarifų 2020 metams nustatymo“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 4 d.]. Prieiga per internetą: <<https://klaipedos-r.lt/index.php?2573886997>>.
42. Kauno rajono savivaldybės tarybos 2019 m. gegužės 30 d. sprendimas Nr. TS-164 „Dėl žemės mokesčio 2020 m. tarifų nustatymo“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 13 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.krs.lt/savivaldybe/struktura-ir>>.

- kontaktai/administracijos-direktorius/biudzeto-ir-finansu-skyrius/atmintin%C4%97s/>.
43. Joniškio rajono savivaldybės tarybos 2019 gegužės 30 d. sprendimas Nr. T–80 „Dėl nekilnojamojo turto mokesčio tarifo 2020 metams nustatymo“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 30 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.joniskis.lt/lit/Tarybos-sprendimai>>.
44. Panevėžio miesto savivaldybės tarybos 2019 m. gegužės 30 d. sprendimas Nr. 1–174 „Dėl nekilnojamojo turto mokesčio tarifų 2020 metams nustatymo“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 2 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.panevezys.lt/lt/verslininkams/nekilnojamojo-turto-mokescio-moketojams.html>>.
45. Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos 2019 m. gegužės 30 d. sprendimas Nr. T2–158 „Dėl 2020 metų mokesčio laikotarpio žemės mokesčio tarifų ir neapmokestinamojo žemės sklypo dydžio nustatymo“ [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.klaipeda.lt/lt/tarybos-sprendimai/2019-m.-tarybos-sprendimai/2019-05-30/6335>>.
46. Rokiškio rajono savivaldybės tarybos 2019 m. gegužės 31 d. sprendimas Nr. TS–129 „Dėl žemės mokesčio tarifo nustatymo ir neapmokestinamų žemės sklypų dydžių 2020 metams.“ [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 11 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.rokiskis.lt/lt/teisine-pagalba/teises-aktai_4684/teises-aktai.html>.
47. Rokiškio rajono savivaldybės tarybos 2019 gegužės 31 d. sprendimas Nr. TS–128 „Dėl nekilnojamojo turto mokesčio tarifų nustatymo 2020 metams“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 29 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.rokiskis.lt/lt/teisine-pagalba/teises-aktai_4684/teises-aktai.html>.
48. Akmenės rajono savivaldybės tarybos 2019 m. birželio 27 d. sprendimas Nr. T–147 „Dėl fiksuotų pajamų mokesčio dydžių, taikomų įsigyjant verslo liudijimus 2020 metams vykdomai veiklai, sąrašo ir lengvatų, taikomų gyventojams, įsigyjantiems verslo liudijimus 2020 metams vykdomai veiklai, dydžių sąrašo patvirtinimo.“ [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 11 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.akmene.lt/teisine-informacija/7>>.
49. Kauno rajono savivaldybės tarybos 2019 birželio 27 d. sprendimas Nr. TS–235 „Dėl fiksuotų pajamų mokesčio dydžių, taikomų įsigyjant verslo liudijimus 2020 m.

- vykdomai veiklai, nustatymo“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 12 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.krs.lt/savivaldybe/teisine-informacija/vie%C5%A1inami-tarybos-sprendimai/>>.
50. Šiaulių miesto savivaldybės tarybos 2019 m. liepos 4 d. sprendimu Nr. T–282 „Dėl fiksuotų pajamų mokesčio dydžių ir lengvatų, taikomų įsigyjant verslo liudijimus 2020 metais vykdomai veiklai, nustatymo.“ [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.siauliai.lt/aktai/>>.
51. Ignalinos savivaldybės tarybos 2019 liepos 11 d. sprendimas Nr. T–142 „Dėl veiklų, kuriomis gali būti verčiamasi turint verslo liudijimą, fiksuotų pajamų mokesčio dydžių 2020 metams nustatymo“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://195.182.92.232/vaktai/>>.
52. Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2019 liepos 24 d. sprendimas Nr. 1–150 „Dėl fiksuoto dydžio pajamų mokesčio gyventojams už veiklos rūšis, kuriomis gali būti verčiamasi turint verslo liudijimą, ir lengvatų, taikomų gyventojams, įsigyjantiems verslo liudijimus veiklai vykdyti, dydžio 2020 metams nustatymo“. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <<https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/finansai-ir-turtas/mokesciai-ir-parama>>.
53. Neringos savivaldybės tarybos 2019 rugpjūčio 29 d. sprendimu Nr. T1–132 „Dėl fiksuoto pajamų mokesčio ir lengvatų dydžių, taikomų įsigyjant verslo liudijimus 2020 metams vykdomai veiklai, nustatymo.“ [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 11 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.neringa.lt/index.php?-601644596>>.
54. Trakų rajono savivaldybės tarybos 2019 rugpjūčio 29 d. sprendimu Nr. S1E–81 „Dėl fiksuoto pajamų mokesčio dydžio gyventojams už veiklos rūšis, kuriomis gali būti verčiamasi turint verslo liudijimą, ir lengvatų, taikomų gyventojams, įsigyjantiems verslo liudijimus vykdomai veiklai, dydžių 2020 metams nustatymo.“ [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.trakai.lt/savivaldybe/taryba/167>>.
55. Birštono savivaldybės tarybos 2019 rugpjūčio 30 d. sprendimas Nr. TS–127 „Dėl veiklų, kuriomis gali būti verčiamasi turint verslo liudijimus, fiksuotų pajamų mokesčio dydžių 2020 metams nustatymo.“ [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 15 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.vmi.lt/cms/en/web/kmdb/1.9.6.2>>.

56. Klaipėdos rajono savivaldybės tarybos 2019 rugsėjo 26 d. sprendimas Nr. T11–299 „Dėl veiklų, kuriomis gali būti verčiamasi turint verslo liudijimą, 2020 metų fiksuoto pajamų mokesčio ir lengvatų dydžių.“ [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 15 d.]. Prieiga per internetą: <<https://klaipedos-r.lt/index.php?2573886997>>.
57. Lazdijų rajono savivaldybės tarybos 2019 m. spalio 18 d. sprendimu Nr. 5TS–172 „Dėl individualios veiklos, kuria gali būti verčiamasi turint verslo liudijimą, rūšių fiksuoto pajamų mokesčio dydžio nustatymo 2020 metams.“ [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 16 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lazdijai.lt/lit/Lazdiju-rajono-savivaldybes-tarybos-sprendimai/13117>>.

Specialioji literatūra:

1. ALEKNEVIČIENĖ, V. 2005. *Finansai ir kreditas*. Vilnius: Enciklopedija.
2. ASTRAUKAS, A.; GALINIENĖ, B. *Vietos savivalda Lietuvoje: teoriniai ir istoriniai aspektai*. Vilniaus universiteto leidykla, 2003.
3. BUŠKEVIČIŪTĖ, E. *Mokesčių sistema*. Leidykla „Technologija“, Kaunas, 2005.
4. BUŠKEVIČIŪTĖ, E. *Viešieji finansai*. Leidykla „Technologija“, Kaunas, 2006.
5. DAVULIS, G. *Lietuvos savivaldybių finansų analizė fiskalinės decentralizacijos požiūriu*. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, 2004, Nr. 4.
6. DAVULIS, G. *Lietuvos savivaldybių finansai: struktūra, raida, perspektyvos*. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos: mokslo straipsnių rinkinys*, 2006, Nr. 2(7).
7. GALINIENĖ B. *Turto ir verslo vertinimo sistema*. Vilnius: VU leidykla, 2004.
8. MARCIJONAS, A.; SUDAVIČIUS, B. *Mokesčių teisė*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2003.
9. MEDELIENĖ, A.; SUDAVIČIUS, B. *Mokesčių teisė*. Vilnius: Registrų centras, 2011.
10. SUDAVIČIUS, B. *Mokesčių lengvatos Lietuvos mokesčių teisės kontekste*. Vilnius. *Teisė*, Nr. 76. 2010.
11. SUDAVIČIUS, B. Savivaldybių mokestinė kompetencija: savivaldybių tarybų veikla įgyvendinant mokesčių įstatymus. Iš *Nepriklausomos Lietuvos teisės: praeitis, dabartis ir ateitis*: recenzuotų mokslinių straipsnių rinkinys *Liber Amicorum* profesorius Jonui Prapiesčiui. Vilnius: Vilniaus universiteto Teisės fakulteto *Alumnidraugija*, 2012, p. 309–320.

12. SUDAVIČIUS, B. Didesnis tarifas Lietuvos Respublikos apmokestinimo sistemoje. Iš *Teisės viršenybės link: recenzuotų mokslo straipsnių rinkinys skirtas gerbiamojo Vilniaus universiteto profesoriaus Antano Marcijono 80-mečiui*. Vilnius: Vilniaus universiteto Teisės fakulteto *Alumni* draugija, 2019, p. 280–297.
13. SUDAVIČIUS, B., ENDRIJAITIS, M. *Viešųjų finansų teisė*. Vilnius: VU leidykla, 2020.

Teismų praktika:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2002 m. sausio 14 d. nutarimas „Dėl valstybės ir savivaldybių biudžetų rodiklių“, bylos Nr. 25/01.
2. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2015 m. sausio 15 d. nutarimas „Dėl konkurencijos keleivių vežimo paslaugų srityje“, bylos Nr. 7/2013.
3. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2015 m. birželio 11 d. nutarimas „Dėl gyventojų pajamų mokesčio pervedimo į savivaldybių biudžetus“, bylos Nr. KT17–N11/2015.
4. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2015 m. rugsėjo 29 d. nutarimas „Dėl pedagogų, kitų biudžetinių įstaigų darbuotojų darbo apmokėjimo reguliavimo“, bylos Nr. KT26–N15/2015.
5. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. 2016 liepos 7 d. sprendimas administracinėje byloje, Nr. eA-1391-756/2016.

Kiti šaltiniai:

1. Vilniaus miesto 2020 metų biudžeto pajamos. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. sausio 24 d.]. Prieiga per internetą: <<https://vilnius.lt/lt/biudzeto-suvestine/2020-m-biudzetas/2/>>.
2. Vilniuje patvirtinti žemės ir nekilnojamo turto mokesčiai kitiems metams. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 14 d.]. Prieiga per internetą: <<https://vilnius.lt/lt/2019/05/15/vilniuje-patvirtinti-zemes-ir-nekilnojamo-turto-mokesciai-kitiems-metams/>>.
3. Vilniaus miesto savivaldybės Tarybos sprendimais 2009-2018 metais juridiniams bei fiziniams asmenims suteiktos mokesčių lengvatos. Prieiga per internetą:

- <<https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/finansai-ir-turtas/mokesciai-ir-parama/mokesciulengvatu-teikimas/>>. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. vasario 28 d.].
4. Prieiga per internetą: <<https://likumi.lv/ta/id/312246-nekustama-ipasuma-nodoklatvieglajumu-pieskirsanas-kartiba-riga>>. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 1 d.].
 5. Prieiga per internetą: <<https://www.emta.ee/eng/business-client/excise-duties-assets-gambling/land-tax>>. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 1 d.].
 6. Prieiga per internetą: <<https://www.emta.ee/eng/business-client/excise-duties-assets-gambling/land-tax>>. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 5 d.].
 7. Prieiga per internetą: <<https://kominvest.com/nalog-na-nedvig/>>. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 5 d.].

SANTRAUKA

Savivaldybių veikla įgyvendinant mokesčių įstatymus

Magistro baigiamajame darbe, vadovaujantis Lietuvos Respublikos įstatymais, savivaldybių tarybų sprendimais ir kitais šaltiniais yra analizuojama savivaldybių tarybų veikla įgyvendinant mokesčių įstatymus. Rašant jį buvo naudojamas aprašomasis, analizės, lyginamasis, loginis metodai.

Pirmoje magistro darbo dalyje yra aptariama Lietuvos Respublikos valstybinė mokesstinė sandara ir valstybės mokesčių sistema. Yra kalbama apie mokesčio sąvoką, kaip mokesčiai aiškinami siaurąja ir plačiąja prasme, kokius elementus turi valstybinė mokesčių sistema. Taip pat yra aptariama, kiek mokesčių yra Lietuvos Respublikos valstybinėje mokesčių sistemoje. Išskiriami valstybiniai mokesčiai, kurie yra mokami į valstybės biudžetą, ir vietiniai mokesčiai, kurie yra mokami į savivaldybių biudžetus.

Antrajame skyriuje yra nagrinėjama savivaldybių mokesstinė kompetencija ir savivaldybių tarybų įgalinimai nustatant (koreguojant) mokesčių tarifus. Pateikiamas savivaldybės apibrėžimas, kiek Lietuvoje yra savivaldybių, kokias funkcijas savivaldybės vykdo, kas sudaro vietos savivaldybių finansinius išteklius. Yra nagrinėjamos Vilniaus miesto 2020 metų biudžeto pajamos. Analizuojami Konstitucinio Teismo nutarimai, kuriuose nagrinėjama savivaldybių kompetencija, jų savarankiškumas, biudžetas, funkcijos. Aptariami mokesčiai, kur savivaldybių tarybos gali nustatyti vieną iš būtinų mokesčio elementų, o būtent mokesčio tarifą. Yra išnagrinėti skirtingų Lietuvos miestų savivaldybių tarybų sprendimai, kuriuose galima matyti, kokie panašūs ar skirtingi mokesčio tarifai yra nustatomi.

Trečiame skyriuje yra nagrinėjamos visuotinio ir individualaus pobūdžio lengvatos, kurias savivaldybių tarybos gali teikti savo biudžeto sąskaita. Šioje dalyje yra aptariama mokesčių lengvatos sąvoka, kaip, kokiais kriterijais remiantis lengvatos taikomos.. Taip pat pateikiami konkretūs savivaldybių tarybų pavyzdžiai, kuriais remiantis yra tiriamos visuotinio pobūdžio lengvatos. Analizuojamos Vilniaus miesto savivaldybės tarybos nustatytos individualios lengvatos nuo 2009 m. iki 2019 m., siekiant pamatyti, koks yra realus teikiamų lengvatų skaičius, kokias sumas numato ir kiek pinigų praranda savivaldybių biudžetas. Nagrinėjamos Vilniaus miesto savivaldybių tarybų priimtose Mokesčių lengvatų teikimo

taisyklės, siekiant išaiškinti kriterijus ir sąlygas, pagal kurias mokesčių mokėtojas gali pretenduoti į mokestinę lengvatą. Taip pat aptariamai ir savivaldybių tarybų sprendimai, kuriuose jos pačios nusprendžia, kokį mokesčio mokėtoją atleisti nuo nekilnojamojo turto ar žemės mokesčių.

SUMMARY

Activity of Municipalities in Implementing Tax Laws

The master's thesis, in accordance with the laws of the Republic of Lithuania, decisions of municipal councils and other sources, analyzes the activities of municipal councils in implementing tax laws. Descriptive, analytical, comparative, logical methods were used in writing it.

The first part of the master's thesis discusses the state tax structure of the Republic of Lithuania and the state tax system. It is a question of the concept of tax, how taxes are interpreted in the narrow and broad sense, what elements the state tax system has. It is also discussed how many taxes are in the state tax system of the Republic of Lithuania. A distinction is made between state taxes, which are paid to the state budget, and local taxes, which are paid to municipal budgets.

The second chapter examines the tax competence of municipalities and the powers of municipal councils in setting (adjusting) tax rates. The definition of a municipality is given, how many municipalities there are in Lithuania, what functions are performed by municipalities, what constitutes the financial resources of local municipalities. The revenue of the Vilnius city budget for 2020 is analyzed. Rulings of the Constitutional Court are analyzed, in which the competence of municipalities, their independence, budget and functions are analyzed. Taxes are discussed, where municipal councils can set one of the necessary tax elements, namely the tax rate. Decisions of municipal councils of different Lithuanian cities are examined, in which it is possible to see what similar or different tax rates are set.

The third chapter examines the general and individual benefits that municipal councils can provide at their own expense. This section discusses the concept of tax relief, how and on what criteria the benefits are applied. It also provides specific examples of municipal councils on the basis of which general benefits are examined. The individual benefits established by the Vilnius City Municipal Council since 2009 are analyzed. by 2019 to see what is the real number of benefits provided, what amounts are provided and how much money the municipal budget loses. The rules for the provision of tax benefits adopted by the Vilnius City Municipal

Councils are analyzed in order to clarify the criteria and conditions according to which a taxpayer may apply for a tax benefit. Decisions of municipal councils are also discussed, in which they themselves decide which taxpayer to exempt from real estate or land taxes.